

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΕ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1948

ΑΡΙΘ. 35—36

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τῆς Συντάξεως, Ἀγωγή καὶ Ἐκπαίδευσις. — † Μητροπολίτου Λαρίσης Δωρόθεου, Πόθος ἐπιστροφῆς. — Ἀμίλκα Σ. Ἀλιβιζάτου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Τὸ Σύνταγμα καὶ ἡ Θρησκεία (Β'). — Παναγιώτου Ν. Τρεμπέλα, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ὁ χαλαρὸς τόνος τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν Ι. Κανόνων (ΣΤ'). — Γ. Α. Π. Τὸ ζήτημα τῶν Ἱερῶν προσκυνημάτων (Δ'). — † Ἐπισκόπου Νύσσης Γερμανοῦ Πολυζωΐδου, Τὸ ἀνθρώπινον στοιχεῖον τοῦ Θεανθρώπου. — Προσβυτέρου Ἰωάννου Σπ. Ράμφου, Τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου. — Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος. — Παρατηρήσεων Στήλη: — Ἡ Νικοποιός. — Ἐπαθλα. — Θεμέλιον Ἀναγεννήσεως. — Ὁ Λήμνου Στέφανος (ῥ). — Χρονικά.

ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Ἀπὸ σήμερον, 15ην Σεπτεμβρίου, τὰ Σχολεῖα ὑποδέχονται καὶ πάλιν τὴν Ἑλληνικὴν Νεότητα. Διὰ τὰ συνεχίσουν τὸ παιδαγωγικὸν καὶ μορφωτικὸν τῶν ἔργων. Τὸ θεμελιώδες αὐτὸ ἔργον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἰκοδομεῖται ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία. Ἀξία ψυχῆς καὶ πνεύματος.

Ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα ἀποτελοῦν τὴν μοναδικὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ἐκπαίδευσσεως. Διὰ τῆς ἀγωγῆς ἀξιοποιεῖται ἡ ψυχὴ, καὶ διὰ τῆς ἐκπαίδευσσεως τὸ πνεῦμα. Ἡ μὲν πλουτίζεται μετ' αἰσθήματα, τὸ δὲ προικίζεται μετ' πλοῦτον γνώσεων. Ἄλλ' ὁ ψυχικὸς πλοῦτος εἶναι ἀξιώτερος τοῦ πνευματικοῦ, τοῦ ἐπιστημονικοῦ. Τὸ μέτρον τῆς ἀξίας τῶν ψυχικῶν θησαυρισμάτων μᾶς τὸ δίδει ἐπιγραμματικὰ ὁ Ἄγγλος φιλόσοφος Σπένσερ, ὅταν λέγῃ: «τὰ συναισθήματα κυβερνοῦν τὸν κόσμον».

Διὰ τὴν ἀξίαν τῆς αὐτῆς ἡ ἀγωγή, ἡ ὁποία ἔχει ὀρισμένον παιδαγωγικὸν σχέδιον καὶ ἠθικὸν σκοπὸν, ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν καὶ μοναδικὴν ἀνάγκην πρὸς καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Εἶναι ἰδεώδης πράγματι ὁ τύπος ἐκεῖνος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος εὐτυχεῖ νὰ ἀποκτήσῃ καλὴν ἀνατροφὴν καὶ καλὴν μόρφωσιν. Ἄλλως, ἡ σοφία, καθὼς ἐλέχθη, χωρὶς τὴν ἀρετὴν, φαίνεται μᾶλλον παυοῦργία παρά σοφία.

Σήμερον λείπουν ἀπὸ τὴν ζωὴν οἱ ἀληθινοὶ ἄνθρωποι. Οἱ ἄνθρωποι τῶν ἠθικῶν ἀξιών. Ἀντιθέτως, πλεονάζουν οἱ ἐπιστήμονες καὶ σο-

φοί. Ἄλλὰ ὑπερπλεονάζει καὶ ἡ κακία καὶ ἡ ἀπότοκος αὐτῆς δυστυχία. Σημαίνει τοῦτο, ὅτι δὲν καλλιεργοῦνται σήμερον ὅσον πρέπει, καὶ καθὼς πρέπει, ὑπὸ τῶν γονέων καὶ τῶν διδασκάλων αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι. Ἡ ἀγωγή καὶ ἡ ἐκπαίδευσις χωλαίνου. Ἡ οἰκογένεια καὶ τὸ σχολεῖον διέρχονται πολὺ ἐπικίνδυνον δοκιμασίαν. Πρόκειται δὲ περὶ τῶν κοινωνικῶν ἐργασιῶν ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα χαλκεύεται ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ καλλιεργεῖται ὁ πολιτισμὸς.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος ἔχασε τὸν ἑαυτόν του. Ὁχι μόνον τοῦτο. Ἄλλὰ καὶ ἀπέβη κακογραφία λογικῆς προσωπικότητος. Διατί; Διότι περιεφρόνησε τὰς ἠθικὰς ἀξίας. Περιεφρόνησε τὴν πηγὴν τούτων: τὴν Θρησκείαν. Διότι ὑπερηφάνευται διὰ τὸν ὕλικόν, τὸν ἐπιστημονικόν του πολιτισμόν. Καὶ δὲν ἐντρέπεται διὰ τὸ ἠθικὸν κατάντημα τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς του ζωῆς. Διότι ὑπέταξεν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν δεξιότητιαν τοῦ τὴν δύναμιν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως. Ἄλλὰ καὶ ὑπεδούλωσε τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν ἠθικὴν ἀφροσύνην. Ἐπλήρωσε τὸ πνεῦμά του μετ' ἠθισαυροῦς σοφίας. Πλὴν ὁμως κατερείπωσε τὸν συναισθηματικὸν κόσμον τῆς ψυχῆς του.

Ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνατρεπτικοῦ πνεύματος κινούμενος ὁ ἐξεστραμμένος σημερινὸς ἄνθρωπος ἀπειλεῖ τὸ πνευματικὸν οἰκοδόμημα τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὑπόσχεται νὰ δημιουργήσῃ ἕνα νέον κόσμον ἐπιστημονικῆς εἰρήνης. Ἐπιστημονικῆς ἰσότητος. Ἐπιστημονικῆς μεταξὺ τῶν λαῶν ἐνόνητος. Ἀντικατέστησεν, ἐν τούτοις, τὴν ἔννοιαν τῆς ἀγάπης μετ' τὴν ἀνάγκην τοῦ συμφέροντος. Ἄλλὰ τὸ συμφέρον δὲν οἰκοδομεῖ οὔτε τὴν δικαιοσύνην, οὔτε τὴν ἐνότητα, οὔτε τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν. Τὸ συμφέρον ἐπιβάλλει τὴν δουλείαν, τὸν φόβον, τὴν ἀδικίαν. Νόμος τοῦ συμφέροντος εἶναι ἡ ὕλική βία, ἡ ὁποία πνίγει τὴν φωνὴν πάσης διαμαρτυρίας. Ἀπαγορεύει τὸ προσωπικὸν καὶ τὸ κοινωνικὸν φρόνημα. Καταδιώκει τὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ δὲν ἀνέχεται τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

Πρόκειται δὲ περὶ τῶν ὑψίστων ἀγαθῶν τῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνέχεται ὁ ὕλισμός. Ἄλλὰ δίχως αὐτὰ δὲν νοεῖται οὔτε ὁ ἰδιωτικὸς βίος, οὔτε ὁ οἰκογενειακός, οὔτε ὁ κοινωνικός, οὔτε ὁ ἔθνικός βίος.

Ζώμεν σήμερον τὴν ζωὴν τῆς ἠθικῆς ἀπαθλιώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν περισσότερα ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου. Σημειοῦμεν μόνον τὴν ἑλληνικὴν ἐθνικὴν ἀνάγκην, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους, ὅπως καὶ ἐκ μέρους τῆς οἰκογενείας καὶ ἐκ μέρους τοῦ σχολείου καταβληθῶσιν ὅλαι αἱ καλαὶ προσπάθειαι ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς μορφώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Νεότητος, ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Ἄν διὰ τῆς ἀγωγῆς διαμορφώνονται μὲ τὴν καθημερινὴν ἀσκήσιν αἱ ἀγαθαὶ διαθέσεις τῆς ψυχῆς, πρόδηλον ἀποβαίνει τὸ καθῆκον τῶν γονέων. Ἰδιαίτατα τῆς μητρός. Διότι αὕτη εἶναι ἡ βασιλίσα τοῦ σπητιοῦ. Αὕτη εἶναι ἡ ἰέρεια τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας. Αὕτη ἰδίᾳ κατέχει τοὺς ἀνεξαντλήτους θησαυροὺς τῆς ἀγάπης. Κατ' ἐξοχίην δὲ ἡ μητρικὴ ἀγάπη, συνετὴ καὶ αὐστηρῶς λογικὴ ἀγάπη, μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται· πάντα στέγει, πάντα ὑπομένει. Ὅθεν ἀποτελεῖ ἡ λελογισμένη μητρικὴ ἀγάπη τὸ ὕψιστον κεφάλαιον ἐν τῇ ἀγωγῇ τῶν τέκνων.

Ἡ δὲ ἀφοσίωσις τοῦ μικροῦ παιδιοῦ πρὸς τὴν μητέρα του προέρχεται ἀπὸ τὴν γοητείαν, τὴν ὁποίαν μὲ τὴν στοργὴν τῆς ἀσκεῖ αὕτη ἐπὶ τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Ἡ μήτηρ, κυρίαρχος τῆς παιδικῆς ψυχῆς, κατέχει τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀπόλυτον παιδαγωγικὸν μέσον, διὰ νὰ φρονηματίσῃ καὶ νὰ διδάξῃ τὸ τέκνον τῆς. Εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλην θὰ γνωρίσῃ τοῦτο τὸν Θεόν. Εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλην θὰ διδαχθῇ τὸ καλὸν καὶ τὸ ὄρατον, πού ἀποτελοῦν τὴν πρώτην ἔκφρασιν τοῦ ἠθικοῦ. Ἀπὸ τὴν μητρικὴν ἀγκάλην θὰ ἐκκινήσῃ τὸ μικρὸ παιδί πρὸς τὸν κοινωτικὸν στίβον, ὅπου ζητεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ ὅσα ἀπὸ τὴν μητέρα του ἐδιδάχθη. «ὦ μητέρα, μητέρα—ἔγραφεν ὁ κορυφαῖος τῶν παιδαγωγῶν Πεστολότσι, ὅταν διὰ πρώτην φοράν ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τὴν γενέτειράν του, διὰ νὰ σπουδάσῃ.—Σὺ μοῦ ἀπέκάλυψες τὸν Θεόν, καὶ ἐγὼ μὲ τὴν ὑπακοήν μου πρὸς σέ τὸν ἐγνώρισα. Ἐπίστευσα πρὸς σέ καὶ ἡ καρδιά σου μοῦ ἔδειξε τὸν Θεόν. Ἐὰν τὸν ἀρνηθῶ ποτε εἶναι ὡσάν νὰ ἀρνηθῶ σέ».

Οἱ παλμοὶ τῆς πατρικῆς καρδιάς ἐναρμονίζονται προφανῶς πρὸς τοὺς παλμοὺς τῆς μητρικῆς καρδιάς. Διὰ τοῦτο ἀμφοτέρω οἱ γονεῖς ὑποχρεοῦνται καὶ ὀφείλουσιν νὰ παρακολουθοῦν τὴν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν ἐξέλιξιν τοῦ παιδιοῦ τῶν εἰς τὸ σχολεῖον. Ὁ ἔλεγχος τοῦ σχολικοῦ ἔργου ἐκ μέρους τῶν γονέων καὶ τιμᾶ καὶ ἐνισχύει τοὺς διδασκάλους. Οἱ δὲ διδασκαλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς χεῖρας τῶν ὁποίων εἶναι ἐμπεπιστευμένη ἡ ζωὴ, ἡ ἐθνικὴ ὑπόστασις καὶ ἡ πνευματικὴ ἀξία ἐνὸς λαοῦ. Ἔχῃ μέγα δίκαιον ἕνας διάσημος φιλόσοφος τῆς ἐποχῆς μας, ὅταν, ἐρωτώμενος διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν κατὰπτωσιν τοῦ κόσμου, εἶπεν: ἄς ἐμπιστευθοῦν εἰς ἐμὲ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς Νεότητος καὶ ὑπόσχομαι νὰ

ἀλλάξω ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας τὴν μορφήν τοῦ κόσμου.

Τὸ ἔργον λοιπὸν τῶν διδασκάλων εἶναι μέγα καὶ ὑψηλόν. Ἄλλὰ καὶ ἡ ψυχολογικὴ ὅσον καὶ ἡ πραγματικὴ θέσις τῶν γονέων παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν διδασκάλων, ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων τῶν, εἶναι ἀναντικατάστατος.

ΠΟΘΟΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

Γνωρίζεις, ἀναγνώστᾳ μου, τί εἶναι πόθος ἐπιστροφῆς; Ἐρώτησον τὸν νέον, ὁ ὁποῖος ἔζησε μακρὰν τῆς πατρίδος του. Θὰ σοῦ διηγηθῇ ὅτι κατέτρωγε τὴν ψυχὴν του θλίψις καθ' ἡμέραν, καὶ ὅτι ἔκλειε μέσα του κατὰ τὰς ἀύπνους νύκτας, ὅταν ἐνεθυμεῖτο τὸν πατέρα του, τὴν μητέρα του, τοὺς ἀδελφοὺς του, τὸ σπῖτι του, τὴν πατρίδα του. Θέλεις νὰ μάθῃς τί εἶναι πόθος ἐπιστροφῆς; Ἐρώτησον ἐκεῖνον, ὅστις ἔφυγεν ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του καὶ, ἀντιμετωπίζων τὸν ἐχθρὸν ἐν καιρῷ πολέμου σκληροῦ, ὑπολογίζει ὅτι δὲν θὰ ἐπανίδῃ πλέον τὸ σπῖτι του, τοὺς ἀγαπητοὺς του, τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, θὰ σοὶ εἴπῃ, ὅτι κάθε λεπτὸν τῆς ὥρας ὁ νοῦς του ἐστρέφετο πρὸς αὐτούς, ὅτι πολλάκις παρετήρει τὰ σύννεφα, τὰ ὁποῖα ὠδήγει ὁ ἀνεμος πρὸς τὴν πατρίδα του καὶ ἔστειλε θερμοὺς χαιρετισμοὺς μὲ αὐτὰ, θὰ σοὶ εἴπῃ ὅτι πολλάκις ἀνέσυρε κρυφὰ τὴν τσακισμένην φωτογραφίαν τῆς οἰκογενείας του ἀπὸ τὸν κόλπον του, τὴν ἐθώπευε κολακευτικά, τὴν ἐγέμιζεν ἀπὸ δάκρυα. Αἶ, τότε θὰ ἐνοήσῃς τί σημαίνει πόθος ἐπιστροφῆς.

Τέτοιος πόθος ἔκαιε μέσα εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, ὅταν ὁ Ναβουχοδονόσορ ὕστερα ἀπὸ ἕνα νικηφόρον πόλεμον ἔσυρεν αὐτὸν εἰς τὴν βαβυλωνιακὴν αἰχμαλωσίαν. Ἐβδομήκοντα ἔτη μακρὰν τῆς πατρίδος. Πόσον ἐλυποῦντο οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ὅταν ἀναξίως περιεπαίζοντο ἀπὸ τοὺς ἀσεβεῖς εἰδωλολάτρης! Πόσον θὰ ἔτριζον τοὺς ὀδόντας των, ὅταν ὑπεχρεοῦντο νὰ ψάλλουν τοὺς ὕμνους τῶν ἐνώπιον τῶν εἰδώλων: «Ἐπὶ ταῖς ἱτέαις ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐκεῖ ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν». Καὶ ἀνεφώνουν «Πῶς ἄσῳμεν τὴν ᾠδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας»; Ποσάκις αἱ σκέψεις των ἐπετοῦσαν πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἣτις ἦτο ἡ μοναδικὴ ἀγάπη των, εἰς τὸν ναὸν των, τὸν ὁποῖον ἔκαυσαν οἱ ἀσεβεῖς καὶ ὅστις ἦτο συντρίμμα καὶ ἐρεῖπια. Ἐκάθηντο λοιπὸν πολλάκις ὅλοι μαζὺ καὶ ἰκέτευον τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἐδὼμ καὶ ἠσθάνοντο πλήρη πόνον, ἀλλὰ καὶ διάπυρον πόθον ἐπιστροφῆς.

Καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι κατοικοῦμεν εἰς μίαν κοιλάδα δακρύων. Ἡ γῆ εἶναι καὶ μένει τοιαύτη κοιλὰς δακρύων παρὰ πάσας τὰς ἐπιδιώξεις καὶ τέχναις τῶν ἀνθρώπων διὰ νὰ τὴν καταστήσουν καὶ τὴν παρουσιάσουν ὡς παράδεισον. Βεβαίως ὁ κόσμος εἶναι θναυσίως ὄρατος. Τοῦτο τὸ γνωρίζομεν ἤδη, διότι εἶναι ἔργον Θεοῦ, διότι εἶναι τεμάχιον ἐξόχου τέχνης τοῦ Μεγάλου Δημιουργοῦ, διότι εἶναι εἰκὼν, ἔστω ἐλαχίστη, τῆς θείας ὠραιότητος. Εἶναι ὄρατος ὁ

γαλάζιος οὐρανός υπεράνω τῶν κεφαλῶν μας, εἶναι ὡραῖον κατὰ τὴν νύκτα τὸ στερέωμα μὲ τὰ σπινθηρίζοντα ἀναρίθμητα ἄστρα, εἶναι ὡραία ἢ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ὅταν παρατηρηθῆται ἀπὸ ὑψηλὸν ὄρος, εἶναι ὡραία ἢ ἀπέραντος θάλασσα μὲ τὰ ὑψηλὰ κύματα, ὅταν εἶναι τρικυμιώδης καὶ παρουσιάζεται αἴφνης ὁ ἥλιος μέσα εἰς τὰ νέφη καὶ ἀπλώνη τὸ φῶς τὸν ὡς μίαν ἐκτεταμένην φωτιάν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, εἶναι ὡραῖον τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Πόσον εἶναι ὡραῖος ὁ κόσμος! Ἔτσι πρέπει νὰ εἴπωμεν θαυμάζοντες. Καὶ ἐν τούτοις μένει σταθερὸς καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος τοῦ Ἀβουστίνου «Μὲ ἐδημιούργησες, Θεέ μου, διὰ Σὲ καὶ εἶναι ἀνήσυχος ἡ καρδιά μου ἕως οὗ ἀναπαυθῆ ἡ πλησίον Σου».

Ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά θέλει βᾶθος, θέλει αἰωνιότητα. Ἄν καὶ εἶναι πολλάκις γεμάτη ἀπὸ τὰς χαρὰς τῆς γῆς, ἂν καὶ ἔχει ὡραϊότητα καὶ πᾶσαν τιμὴν, ἂν καὶ ἔχει ἀποκτήσει ἐδῶ κάτω ὅσα ἐπιθυμεῖ, ἐν τούτοις ποτὲ δὲν λέγει «φθάνει πλέον, τώρα εἶμαι εὐτυχής, χωρὶς ἄλλους πόθους». Ἡ ἀνθρωπίνη καρδιά ὁμοιάζει τὸν ἐλεύθερον ἀετόν, ὅστις κρατεῖται φυλακισμένος εἰς τὸ κλουβί, ὁ ὁποῖος ἀνήσυχος κτυπᾷ τὰ σίδηρα μὲ τὸ τίναγμα του. Δύνασθε νὰ τοῦ προσφέρετε τὴν ἀρίστην τροφήν, ποτὲ δὲν θὰ χάσῃ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐλευθερίας του. Καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὸν Θεὸν δημιουργηθεῖσα ψυχὴ ποτὲ δὲν ἡσυχάζει μὲ ὄλους τοὺς ἐπιγεῖους θησαυροὺς. Ἡ πατρὶς τῆς ψυχῆς εἶναι ὁ οὐρανός. Ἡ πατρὶς τῆς ψυχῆς εἶναι ἐπάνω πρὸς τὸ Φῶς.

Ἐπάρχει οὐρανός, ὅπως ὑπάρχει καὶ γῆ ὡς σταθμὸς διελεύσεως, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ δίκαιος Κριτής. Αὐτὰ εἶναι ἀλήθειαι βασιζόμεναι εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. «Καὶ ἀπελεύσονται οἱ μὲν δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ εἰς αἰώνιον κόλασιν».

Ποῦ εἶναι ὁ οὐρανός; Τοῦτο δὲν τὸ γνωρίζομεν. Ἠρωτήθη κάποιος ἀσκητής καὶ ἔδωκε τὴν σοφὴν ἀπάντησιν «Ἡ ἀπάντησις θὰ σοι δοθῆ ὅταν κερδίσης τὸν οὐρανὸν καὶ θὰ εἶσαι εἰς αὐτόν». Ὁ οὐρανός εἶναι κατάστασις αἰώνιον καὶ ὑψίστης μακαριότητος.

Πῶς εἶναι ὁ οὐρανός; Καὶ τοῦτο ἐκφεύγει τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν. Εἰς τὰς ὡραίας εἰκόνας τῆς Ἀποκαλύψεως ὁ ὄραματιστὴς τῆς Πάτμου ἐμφανίζει τὸν οὐρανὸν ὡς τὴν ἐνδοξοτάτην πόλιν ἐπὶ τοῦ ὄρους, ὡς τὴν νέαν Ἱερουσαλήμ, ἀκτινοβολοῦσαν ὡς ἀδάμας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅστις κατὰ ἡδυνήθη νὰ ἴδῃ ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ οὐρανοῦ, μᾶς λέγει εἰς τὴν Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν «οὐδεὶς ὀφθαλμὸς εἶδε καὶ οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ὅτι ὁ Θεὸς ἠτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν». Εἰς τὴν οὐράνιον ζωὴν εὐρίσκομεν τὴν πληρωσιν ὅλων τῶν πόθων μας· ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουν δάκρυα, λύπη, στεναγμός, ἀνάγκη. Ἐκεῖ εἶναι ὁ Θρόνος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου, κατὰ τὴν Ἀποκάλυψιν, καὶ οἱ Λειτουργοὶ Του τὸν προσκυνοῦν, βλέπουν διαπαντὸς τὸ πρόσωπόν Του καὶ φέρουν τὸ ὄνομα Του ἐν τῇ αἰωνιότητι. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει πλέον σκότος καὶ νύξ καὶ δὲν χρειάζεται τις ἐκεῖ λαμπάδα ἢ

φῶς, διότι Φῶς εἶναι ὁ Θεός. Ἔτσι ζοῦν ἐν τῇ αἰωνιότητι. Πόσον ἀληθῶς ὡραῖος εἶναι ὁ οὐρανός. Κανὲν ὄνομα, καμμία εἰκὼν καὶ καμμία παρομοίωσις δὲν δύναται νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀσυλλήπτου εὐτυχίας τοῦ οὐρανοῦ.

Ἐν πρέπει νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὁ οὐρανός αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι ἡ αἰωνία μας κατοικία καὶ πρὸς αὐτὸν νὰ στρέφεται ὁ πόθος μας.

Παρὰ ταῦτα ὅμως πόσον μύωπες εἶναι οἱ ἄνθρωποι! Περιγελοῦν τὴν ἐπιπολαιότητα τοῦ Ἡσαῦ πωλήσαντος τὰ πρωτοτόκιά του ἀντὶ πινακίου φακῆς εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰακώβ. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως ἀποδεικνύονται περισσότερον τοῦ Ἡσαῦ ἐπιπόλαιοι, ὅταν πωλοῦν τὸν οὐρανὸν τῆς εὐτυχίας καὶ μακαριότητος τῶν ἀντὶ ἐνὸς τεμαχίου ἀπολαύσεως ἢ ἀποκτήσεως ἐγκοσμίου τινός. Πόσον ἐπειγόντως ὁμιλεῖ ἡ Ἁγία Γραφή περὶ τῆς μηδαμινότητος τῆς γῆς καὶ τῶν ἐγκοσμίων! Τὰ ὀνομάζει εἰς τοὺς ψαλμοὺς «διαλυόμενον καπνόν», εἰς τὸν Ἰὼβ «σκιὰν παρερχομένην καὶ μαραινόμενον ἄνθος», εἰς τὴν Σοφίαν Σολομῶντος «νέφος διαλυόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου». Καὶ αὐτὴν τὴν ἀναξίαν ἐπιγείων ζωὴν πολλοὶ θεωροῦν ἐν τούτοις ὡς πλήρη ἀξίας, ὡς τὴν μακαριότητα τῶν. Παραδίδουν τὸν οὐρανὸν γιὰ ὀλίγον χρῆμα, γιὰ ἐν τεμαχίον ἰδιοκτησίας, γιὰ μίαν φαινομενικὴν δόξαν, γιὰ σαρκικὴν ἀπόλαυσιν μιᾶς στιγμῆς! Ἄν εἶναι τοῦτο τὸ ἀποκορύφωμα ἀνθρωπίνης ἐπιπολαιότητος;

Εἰς μίαν μάχην Ἑλβετὸς στρατιώτης ἀνεῦρε μέγαν ἀδάμαντα, τὸν ὁποῖον ἐπώλησεν ἀντὶ ἐνὸς φράγκου ὅταν ὅμως ἔμαθεν ἀργότερον τὴν ἀξίαν του, τὸν ἠγόρασεν ἀντὶ εἴκοσι χιλιάδων φράγκων. Πόσον εἶχε μεταμεληθῆ ὁ στρατιώτης αὐτὸς ὅταν ἔμαθε τὴν ἀξίαν τοῦ τόσον ἐπιπολαιῶς πωληθέντος ἀδάμαντος! Πόσον θὰ μεταμεληθῆ καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς ὅταν εἰς τὴν αἰωνιότητα γνωρίσῃ τὴν μεγάλην ἀξίαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ παρατηρήσῃ ὅτι, ζῶν ἐδῶ κάτω, τὸν ἐπώλησεν ἀντὶ τόσον εὐτελοῦς ἐπιγείου ἀπλαύσεως. Τὸν οὐρανὸν δὲν τὸν ἀποκτοῦν οἱ ἄτακτοι, οἱ ἄσωτοι, οἱ ἡδυσπαθεῖς, ἀλλ' οἱ βαδίζοντες τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος. Ὁ οὐρανός εἶναι βραβεῖον νίκης καὶ ἀγῶνος πνευματικοῦ καὶ δίδεται εἰς τοὺς νικῶντας.

Ἀγαπητοὶ ἀναγνώσταί. Μὴ εἴμεθα μύωπες! Νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι μόνον πλησίον τοῦ Θεοῦ θὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς. Μὴ ἀποβάλλωμεν τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς. Εἴμεθα κεκλημένοι νὰ ἐπιστρέψωμεν ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὸ πατρικόν μας σπίτι, εἰς τὸν οὐρανόν. Μὴ δεσμευώμεθα μὲ τὰς ἄλυσιδας τῆς ξένης αὐτῆς χώρας, ἔστω καὶ ἂν αὐταὶ εἶναι ἀπὸ χρυσόν. Ἡ γραμμὴ τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ προερχομένης ψυχῆς κατευθύνεται πρὸς τὴν πόλιν τῆς εὐτυχοῦς αἰωνιότητος, τὸν οὐρανόν. Μὴ ἐκτρεπώμεθα τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ μὴ περιπατῶμεν εἰς τὰ στενὰ δρομάκια τοῦ σκότους, τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν στέρησιν τοῦ οὐρανοῦ. Ὅταν κάπως ἀποπλανηθῶμεν, ἄς ἐντείνωμεν ὄλας τὰς δυνάμεις μας διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ αἰωνίου σκοποῦ μας, τῆς ἐπανόδου πρὸς τὸν οὐρανόν. Πρέπει ὄλοι μας νὰ

ἐπαναλαμβάνωμεν «Ὁφείλω, μοῦ ἐπιβάλλεται, εἶναι ἀνάγκη, πρέπει, δύναμαι, θέλω νὰ τοποθετηθῶ εἰς τὸν οὐρανόν».

† Ὁ Λαρίσης ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Β'

Πρὸς πλήρη ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως ὡς πρὸς τὸ πρεσβευόμενον θρησκευμα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀκριβῆ καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ προσηλυτισμοῦ, τὸ ἀκαθόριστον τοῦ ὁποίου γεννᾷ πλείστας ὄσας παρεξηγήσεις, φρονῶ ὅτι τὸ β' ἐδάφιον τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ Σχεδίου, καθ' ὃ «ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται», πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τοῦ ἐξῆς «Προσηλυτισμὸς ἀνηλίκων καὶ πνευματικῶς ἀνευθύνων ἀπαγορεύεται».

Ἡ ἐρμηνευτικὴ δήλωσις τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ σχεδίου, καθ' ἣν εἰς τὴν ἐννοίαν τοῦ ὄρου «θρησκευτικῆς συνειδήσεως» περιλαμβάνεται καὶ τὸ «θρησκευεῖσθαι κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον», ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀκατανόητου τῆς διατυπώσεως (διότι ἄγνωστον τυγχάνει τὸ δι' ἡμερολογίων καθορίζειν τὰ τῆς θρησκείας, ἐνῶ τὸ πολὺ-πολὺ θὰ ἔπρεπε νὰ συμβαίη τὸ ἀντίθετον), πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ ἀσυσζητητῆ, διότι παραμένουσα ἐν τῷ νέῳ Συντάγματι θὰ ἦτο δεῖγμα κατωτερότητος τῆς σημερινῆς νομοθετικῆς ἀντιλήψεως. Οὐδεὶς διὰ τὴν κρατοῦσαν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν ἐμποδίζει τινὰ νὰ ἀκολουθῇ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον, ἀλλὰ ὁ τελευταῖος δὲν δύναται νὰ ἀξιοῖ τὰ καταδολιεῦται τὴν ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ κράτους, ὡς θὰ συνέβαινε περίπου καὶ μὲ τὸν οὐνιτισμὸν. Πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἐπιτρέπεται εἰς τὸ κράτος καὶ εἰς οἰονδήποτε πολιτικόν, χάριν κομματικῶν λόγων νὰ συγχωρῇ τὴν καταδολίευσιν αὐτὴν εἰς βάρος τῆς ἐπίσημου θρησκείας τοῦ κράτους. Ὁ παλαιοημερολογισμὸς δύναται καὶ πρέπει νὰ ἀφεθῇ ἀπολύτως ἐλεύθερος καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτοῦ ἀρκεῖ τὸ α' ἐδάφιον τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ Σχεδίου, ἀλλ' ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ συγχωρεῖται ἡ σιωπηρὰ ὑποστήριξις του εἰς βάρος τῆς ἐπίσημου Ἐκκλησίας τοῦ Κράτους. Ὑπάρχουν, διὰ νὰ ὀμιλήσω σαφέστερον, νόμοι καθορίζοντες τὴν ἴδρυσιν ἐνοριῶν, ναῶν, μοναστηρίων κλπ. καὶ σαφῶς ὀρίζοντες τὸν τρόπον τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἐξυπηρέτησεως. Οἱ νόμοι οὗτοι δὲν ἐφαρμόζονται σήμερον, οὔτε ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, οὔτε ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, καὶ τοῦτο πρὸς θετικὴν ζημίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς ὄφελος τῶν παλαιοημερολογιτῶν, ἐπὶ κομματικῇ ὠφελείᾳ τῶν ὑποστηρικτῶν των. Τὸ πρῶτον καθίσταται ἀφόρητον καὶ ἀπαράδεκτον, ὅταν μάλιστα διὰ τῆς «ἐρμηνευτικῆς δηλώσεως» τοῦ σχεδίου ἐπισημοποιεῖται καὶ συνταγματικῶς! Καὶ ἔτσι ἐξαναγκάζεται ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀπασχολῆται μὲ τὸ ἐλεεινὸν ζήτημα τοῦ παλαιοημερολογισμοῦ, ἐκεῖ πῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι συγκεντρωμένη εἰς τὴν ἄλλην αὐτῆς πνευματικὴν καὶ θρησκευτικοκοινωνικὴν τῆς προσπάθειαν. Ἐπαναλαμβάνω, νὰ ἀφεθῇ πλήρης ἐ-

λευθερία εἰς τοὺς παλαιοημερολογίτας, οὔτε νοεῖται οἰοσδήποτε αὐτῶν περιορισμὸς, ἀλλὰ νὰ λειτουργήσων ἀμέσως καὶ αὐστηρῶς πάντες οἱ σχετικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, ἀπὸ τῆς ἀμέσου κατὰ νόμον ἀποδιώξεως πάντων τῶν ἀντικανονικῶς εὐρισκομένων αὐθαιρέτως ἐν Ἑλλάδι μοναχῶν καὶ κληρικῶν, οἵτινες αὐθαιρέτως ἐγκαταλείψαντες τὰς μονὰς των, ὅπου θὰ ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ παλαιοημερολογιτίζων, ἦλθον εἰς Ἀθήνας, πρὸς ἀντικανονικὴν καὶ εἰς βάρος τῆς ἐπίσημου Ἐκκλησίας ἐξυπηρέτησιν τοῦ παλαιοημερολογισμοῦ. Τρία ἀκόμη ἄρθρα προκαλοῦν τὴν προσοχὴν μου ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως.

1ον) Εἰς τὸ 110ον ἄρθρον τοῦ σχεδίου γίνεται λόγος περὶ τοῦ «ἐπιτρόπου τοῦ Κράτους παρὰ τῆ Ἱερᾶ Συνόδου». Κατὰ τὴν γνώμην μου ἡ φράσις αὕτη πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ, διότι ἡ θέσις τοῦ παρὰ τῆ Ἱερᾶ Συνόδου ἐπιτρόπου, οὕσα χονδροειδέστατον—ὡς ἀνέπτυξα ἄλλοτε—ἀντίγραφον τοῦ ποτε αὐτοκρατορικοῦ ἐπιτρόπου παρὰ τῆ Ἱερᾶ Συνόδου τῆς Ρωσσίας, εἶναι θέσις ἐντελῶς περιττή, οὔτε τὸ Κράτος οὔτε τὴν Ἐκκλησίαν ἐξυπηρετοῦσα, καὶ πρέπει νὰ καταργηθῇ. Εἰς τὸ γραφειοκρατικώτερον τῶν κρατῶν ὑπάρχει θέσις, ὡς ἡ τοῦ Β. Ἐπιτρόπου παρὰ τῆ Ἱερᾶ Συνόδου, ἡ ὅποια δὲν ἔχει γραφεῖον, καὶ φυσικῶς, ἐφ' ὅσον ἡ ἀρχὴ αὕτη οὔτε κἂν διαβιβαστικὴ εἶναι, καὶ ἐφ' ὅσον παρὰ τὴν ἐν τῆ Ἱερᾶ Συνόδου παρουσίαν τοῦ Ἐπιτρόπου, αἱ ὑποθέσεις δι' αὐτὰς κατὰ Νόμον ἐνδιαφέρεται τὸ κράτος, πάντως θὰ ἐγκριθοῦν, οὐχὶ διὰ ἢ ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ κατ' εὐθείαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων. Πρὸς τί λοιπὸν ἡ πολυτέλεια αὕτη τῆς θέσεως; Ἄλλοτε ἐγὼ ὁ ἴδιος ὑπηρετῶν ὡς Βασ. Ἐπίτροπος ὑπέδειξα τὴν κατάργησιν τῆς θέσεως, κατὰ τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἐπεξεργασίαν τοῦ καταστατικοῦ Νόμου τοῦ 1923. Πρὸ τῆς ἀντιδράσεως, ἦν εὖρον, ἐπέτυχον τοῦλάχιστον τὴν ἐν τῷ Νόμῳ τούτῳ θέσπισιν ἀφ' ἐνὸς μὲν σειρᾶς ἀντικαταστατῶν αὐτοῦ, διότι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀκόμη ἀσθενῶν καὶ ἀπουσιάζων ἀντικαθίσταται, ὁ Β. Ἐπίτροπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου μόνος αὐτός, ἦτο ἀναντικατάστατος, ἐπὶ ματαιώσει καὶ πλήρει παραλύσει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς καταλύσεως τῆς ἰσχύος ἦν ἐδιδεν εἰς τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ ὁ Νόμος τοῦ Maurer καὶ ὁ τοῦτον ἀκολουθήσας ΣΑ' Νόμος καὶ οὕτω ἀπηλλάγη ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἀποπνικτικοῦ διὰ τοῦ Β. Ἐπιτρόπου αὐτῆς κρατικοῦ περιορισμοῦ. Τώρα πλέον ὁ θεσμὸς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν εἶναι περιττός καὶ πρέπει ἀνεῦ ἑτέρου νὰ καταργηθῇ.

2ον) Εἰς τὸ ἄρθρον 137 τοῦ Σχεδίου περὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, πρὸς τονισμὸν τῆς ἀπολύτως ὑφισταμένης ἀνάγκης ἐπιβολῆς περισσοτέρας πειθαρχίας καὶ αὐστηρότητος εἰς τὸν ὁσημέραι—δι' ἄλλους πολλοὺς καὶ σπουδαίους λόγους καὶ ἀκόμη καὶ κρατικῆς ὑπαυτιότητος—φθίνοντα μοναδικὸν ὄργανισμὸν καὶ τόπον, θὰ προσέθετον ὅτι τὸ Ἁγιον Ὄρος διατελεῖ καὶ ὑπὸ τὸν «ἄμεσον πειθαρχικὸν ἔλεγχον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐξασκούμενον, ἐὰν δεήσει, καὶ κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ, ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς ἐξουσίας».

3ον) Διὰ τοῦ ἄρθρου 143 τοῦ Σχεδίου ἐπιτρέπεται ἢ κατὰ παρέκκλισιν τοῦ 23ου ἄρθρου τοῦ αὐτοῦ Σχεδίου ἀπαλλοτριώσεις καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἐν Ἑλλάδι, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀνέπτυξα, ἔλαβε πάντοτε στρεβλὴν κατεύθυνσιν καὶ κατέληξεν εἰς ἀδικαιολόγητον (περιουσία διαλελυμένων μονῶν) καὶ δικαιολογημένην (διανομὴ κτημάτων εἰς πρόσφυγας) δήμευσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἐπεκταθεῖσαν ὄλως ἀδικαιολογητῶς πρὸς ὄφελος μεγάλων μάλιστα γαιοκτημόνων. Οὐδέποτε κατενοήθη οὔτε ἐπὶ τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ δυστυχῶς μέχρι τινὸς οὔτε καὶ ἀπὸ τοὺς διοικοῦντας τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι ἡ μεγάλη ἐκκλησιαστικὴ περιουσία εἶχε σπουδαιότατον προορισμὸν, ἂν τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ οἰκονομικὴν συντήρησιν τοῦ κλήρου ἀφ' ἑνὸς, καὶ διὰ σκοποὺς κοινωνικῆς προνοίας ἀφ' ἑτέρου. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία ἐν Ἑλλάδι ἦτο τοιαύτη, ὥστε καὶ μετρίως ἀκόμη διαχειριζομένη (ἴσως εἰς τῶν λόγων τῆς δημεύσεώς της ἦτο καὶ ἡ διὰ τῆς κακῆς διαχειρίσεως ἀχρήστευτος μέγιστος οἰκονομικοῦ πλοῦτος τῆς χώρας) θὰ ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ κατὰ τὸν ἀκωλύωτον καὶ ἀπλούστατον τρόπον εἰς τὴν ριζικὴν λύσιν τοῦ μεγάλου προβλήματος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐξακολουθητικῶς καὶ ματαίως παλαίει ἐξ ἰδίας τῆς ὑπατιότητος ἡ Ἐκκλησία, τῆς ἀποκτήσεως δηλαδὴ μορφωμένου καὶ συγχρονισμένου κλήρου καὶ τῆς πληθους αὐτοῦ οἰκονομικῆς ἐξασφαλίσεως. Μέχρι καὶ πρὸ τίνος ἀκόμη ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία ὑπερεπήκει διὰ τὰ ἔχη ἡ Ἐκκλησία ὄχι ἑκατοντάδας, ἀλλὰ χιλιάδας ὑποτροφῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου, διὰ τὴν παρασκευὴν μορφωμένου κλήρου καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς κοινωνίας ἀπὸ τῶν ἐπιθετικωτάτῃ αὐτῆς πνευματικῆ καὶ κοινωνικῆ ζημίας ἀγραμμάτων καὶ ἀπλοϊκῶν ἱερέων, δι' ὧν μέγιστος αὐτῆς τῆς στιγμῆς ἀνέχεται νὰ ἐξυπηρετῆται θερησκευτικῶς. Ἄλλ' οὐ μόνον διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πλουσιοπάροχον μισθοδοσίαν τοῦ οὕτω μορφωμένου κλήρου, πρὸς κατάργησιν τῆς ὑποτιμητικῆς διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ κλήρου καὶ τῆς Ἐκκλησίας εὐσχίμου ἐπατείας τῶν λεγομένων «τυχηρῶν». Ἔτσι καὶ εἰς τὸ τελευταῖον ἀκόμη χωρίον θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ διπλωματοῦχος τοῦ Πανεπιστημίου ἱερεὺς, ὅπως εἰς ὅλας τὰς πολιτισμένας χώρας, ὁ ὁποῖος πλὴν ἄλλων θὰ ἦτο σήμερον καὶ ὁ μόνος κατάλληλος διαφωτιστὴς ἐναντι τῶν συγχρόνων καταστρεπτικῶν ἰδεολογικῶν κηρυγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἀπολύτῃ σιγῇ τοῦ ἀγραμμάτου ἱερέως ριζοβολοῦν καὶ καρποφοροῦν, ὅπως βλέπομεν, διὰ τῶν πρακτόρων καὶ τῶν καθοδηγητῶν τῶν ἀνατρεπτικῶν τῆς χριστιανικῆς τάξεως διδασμάτων. Δυστυχῶς ἡ μέχρι καὶ πρὸ τίνος ἐπιδειχθεῖσα εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀβελτηρία εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐξάτμισιν τῆς μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, τῆς ὁποίας καὶ τὰ ἐλάχιστα ἀπομείναντα ψιχία προσπαθεῖ νὰ καταφάγῃ, ὡς ἄφρων αἶξ, ἡ πολιτικὴ τοῦ κομματικοῦ συμφέροντος. Ἄν διὰ τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω πρέπουσαν χρησιμοποίησιν ἔστω καὶ τῶν ψιχίων αὐτῶν ἐπεκράτῃ ἐπὶ τέλος ὀρθὴ ἀντίληψις, τότε οὐδὲ δευτέρω θὰ ἐπετρέπετο

νὰ γίνῃ σκέψις περὶ μὴ κατοχυρώσεως ἐν τῷ Συντάγματι τοῦ κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀναπαλλοτριώτου τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἐφ' ὅσον αὕτη θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τοὺς τρεῖς ὑψίστους σκοποὺς τοὺς ὁποίους ἔχει: τὴν μόρφωσιν τοῦ κλήρου, τὴν συντήρησιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν εὐρυτάτῃ κλίμακι ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνικῆς προνοίας.

Κατὰ ταῦτα, εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο θὰ ἔπρεπε νὰ προστεθῇ νέον ἐδάφιον, καθ' ὃ θὰ ὠρίζετο, ὅτι «τῆς τοιαύτης ἀπαλλοτριώσεως ἐξαιροῦνται τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα παραμένον ἀναπαλλοτριώτα ἐφ' ὅσον τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικῶς δι' ἐκκλησιαστικοὺς σκοποὺς, ὧν πρῶτοι εἶναι ἡ μόρφωσις τοῦ κλήρου, ἡ οἰκονομικὴ αὐτοῦ συντήρησις καὶ ἡ ἀνάπτυξις ἔργων κοινωνικῆς προνοίας».

* * *

Αὐταῖ εἶναι αἱ σπουδαιότεραι παρατηρήσεις τὰς ὁποίας ἔχω ἐπὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν θερηκειάν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἄρθρων τοῦ Σχεδίου τοῦ Συντάγματος.

Ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξε πάντοτε σπουδαῖον στοιχεῖον τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτιμηθῇ καὶ παραμεληθῇ μάλιστα σήμερον. Καμμία ἄλλη λειτουργία τῆς κρατικῆς καὶ κοινωνικῆς μας ζωῆς, ὅταν εὐρίσκει εἰς τὸ ὕψος της, δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐργασθῇ ἀποτελεσματικώτερον διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνόρθωσιν τῆς κοινωνίας, ὅσον ἡ Ἐκκλησία. Εὐχῆς δ' ἔργον εἶναι ἂν ἡ Ἐκκλησία, καταλλήλως διὰ τοῦ Συντάγματος τοποθετουμένη καὶ περιφρουρουμένη, κατορθώσῃ καὶ ἀποβῇ ὁ σπουδαιότερος παράγων τῆς κοινωνικῆς μας ἀνορθώσεως, πρῶτον τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελῇ θετικὸν ὄφελος διὰ τὸ κράτος, ὡς ὀρθότατα τὸ ἀντελαμβάνοντο οἱ μεγάλοι Βυζαντινοὶ αυτοκράτορες καὶ ἰδίᾳ ὁ Ἰουστινιανός.

Ἡδὴ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς νέας ἀντιλήψεως τῶν κοινωνικῶν εὐθυνῶν καὶ ὑποχρεώσεών της, ὡς αὐταὶ ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς ἀναδιοργανώσεως ὑπηρεσίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, δεικνύει τί δύναται νὰ εἶναι καὶ τί δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ, καὶ χρειάζεται προσοχὴ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆς τὴν στιγμὴν τῆς τοποθετήσεως τῶν βάσεων τῆς κρατικῆς μας ὑποστάσεως διὰ τοῦ νέου Συντάγματος νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ τὸ σφάλμα τῆς προηγουμένης περιόδου τῆς νεωτέρας κρατικῆς μας ζωῆς, καθ' ὃ παρὰ τὴν προηγουμένην τῶν δύο πρώτων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος ἡ Ἐκκλησία, ὁ σκοπὸς καὶ προορισμὸς της, ἐτέθησαν οὐσιαστικῶς ἐν τῇ πραγματικῇ ζωῇ τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἔθνους εἰς δευτέραν καὶ τρίτην μοῖραν. Πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ ἀκριβῶς καὶ προεπόντως ἡ πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ ἐκμεταλλεθῇ αὕτη δεόντως καὶ ἀξιοπρεπῶς, ἐπὶ θετικῇ ὀφελείᾳ τῆς κρατικῆς καὶ ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς μας ζωῆς καὶ ὡς κύριος παράγων—διότι εἶναι—τῆς τόσοσιν καθυστεροῦσης πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ἡμῶν ἀνορθώσεως.

ΑΜΙΑΚΑΣ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ο ΧΑΛΑΡΟΣ ΤΟΝΟΣ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ Ι, ΚΑΝΟΝΩΝ

Σ'

Εἶνε ἀξιοπαρατήρητον, ὅτι ὅλοι οἱ Ι. κανόνες, οἱ ὁμιλοῦντες κατὰ τῆς γονυκλισίας ἐν τῇ Κυριακῇ οὔτε κυρώσεις ἐπιβάλλουσιν εἰς τοὺς ἀθετοῦντας τὴν ἀπαγόρευσιν αὐτῶν ταύτην, οὔτε κἂν τόνον ζωηρόν προσδίδουσιν εἰς αὐτήν. Τὸ καθαιρεῖσθαι καὶ ἀφοριζέσθαι, τὸ ὅποιον ἀνά πᾶν βῆμα συναντῶμεν εἰς τοὺς ἱεροὺς κανόνας συνοδεῖον πᾶσαν ἀπαγόρευσιν αὐτῶν, περὶ τῆς γονυκλισίας τῆς Κυριακῆς δὲν ἀκούεται οὐδὲ πόρρωθεν. Λάβετε τὸν πρῶτον καὶ παλαιότερον ἐκ τῶν κανόνων τούτων. Εἶνε ὁ 20ὸς τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Μαρτυρεῖ πρωτίστως ὁ κανὼν οὗτος, ὅτι ὑπῆρχον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ οἱ κλίνοντες γόνυ ἐν τῇ Κυριακῇ καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις. Τούτους ὁ κανὼν οὔτε τοὺς ἀφορίζει οὔτε ὀπωσθήποτε τοὺς ἀπειλεῖ. Τί λοιπὸν λέγει; Ἐπιούστατα ποιεῖται μίαν σύστασιν καὶ παραίνεσιν πατρικῆν. «Υπερ τοῦ πάντα, λέγει, ἐν πάσῃ παροικίᾳ φυλάττεσθαι, ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ».

Ἐκτενέστερον ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἐπανερχεται ἡ Πενθέκτη. Ἄλλὰ καὶ αὕτη ἀπλῶς καὶ μόνον παρατηρεῖ, ὅτι «ταῖς Κυριακαῖς μὴ γόνυ κλίνειν ἐκ τῶν θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων παρελάβομεν, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμώντες Ἀνάστασιν». Καὶ τὴν ὑπόμνησίν τῆς ταύτης ποιεῖται ἡ ἱερὰ Σύνοδος, διότι καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ὑπῆρχον οἱ γόνυ κλίνοντες κατὰ τὰς Κυριακάς, ὡς ἐμφαίνεται ἐξ αὐτῆς τῆς συνεχείας τοῦ 90οῦ κανόνος αὐτῆς. «Ὡς ἂν οὖν μὴ ἀγνοῶμεν τὸ σαφές τῆς τούτου παρατηρήσεως δῆλον τοῖς πιστοῖς καθιστῶμεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ Σαββάτῳ ἐσπερινῇ τῶν ἱερωμένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἶσοδον μηδένα γόνυ κλίνειν μέχρι τῆς ἐφεξῆς κατὰ τὴν Κυριακὴν ἐσπέρας». Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ἁγία σύνοδος ποιεῖται ἀπλῆν δηλοποίησιν, οὐ μόνον δὲ κύρωσιν τινα δὲν ἐπιβάλλει, ἀλλ' οὐδ' ἀπαγόρευσιν ρητὴν καὶ ἐντονὸν διατυποῖ.

Καὶ δύο ἄλλοι κανόνες, ἀπὸ Πατέρας τῆς ἐκκλησίας προερχόμενοι, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔχουσι συνταχθῆναι πνεῦμα. Ὁ εἰς εἶνε ὁ 15ος κανὼν τοῦ Πέτρου Ἀλεξανδρείας, εἰς τὸν ὅποιον ὡς ἐν παρόδῳ θίγεται τὸ ζήτημα. Ἐποῦ δηλαδὴ ἐξηγεῖται ὁ λόγος, δι' ὃν νηστεύουσιν οἱ χριστιανοὶ τὴν Τετράδα καὶ Παρασκευῆν, ἐπισυνάπτεται ἐν τέλει ἡ φράσις: «Τὴν δὲ Κυριακὴν χαρμοσύνης ἡμέραν ἄγομεν διὰ τὸν ἀναστάντα ἐν αὐτῇ, ἐν ἧ οὐδὲ γόνυ κλίνειν παρελήφσαμεν». Τίποτε περιπλέον.

Ὁ ἕτερος εἶνε ὁ φερόμενος ὡς 91ος κανὼν τοῦ Μ. Βασιλείου, ὅστις ἀποτελεῖ περικοπὴν ἐκ τοῦ κς' κεφαλαίου τῶν πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ

τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐν τῇ περικοπῇ λοιπὸν ταύτῃ ὁμιλῶν ὁ θεῖος Πατὴρ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀγράφων παραδόσεων συγκαταλέγει εἰς αὐτάς καὶ τὸ ὀρθίως κατὰ τὴν Κυριακὴν εὐχεσθαι, παρέχων καὶ τὴν αἰτιολογίαν τοῦ τοιούτου καθεστῶτος. «Οὐ γὰρ μόνον, λέγει, ὡς συναναστάντες Χριστῷ καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφείλοντες ἐν τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς δεδομένης ἡμῖν χάριτος διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν στάσεως ἑαυτοὺς ὑπομιμνήσκομεν, ἀλλ' ὅτι καὶ δοκεῖ πῶς τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκὼν».

Ὡστε μᾶλλον συνιστῶσι καὶ συμβουλεύουσιν οἱ ἱεροὶ κανόνες τὸ μὴ κλίνειν γόνυ κατὰ τὰς Κυριακάς, μὴ ὀρίζοντες οὐδεμίαν ποινήν διὰ τοὺς τυχόν γονυκλινῶς προσευχομένους. Ὅταν δὲ εἰς τοὺς κανόνας αὐτοὺς προστεθῇ καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου τοῦ Ὁμολογητοῦ δέκατος, καθ' ὃν «χρὴ ἡ χάριν ἀσπασμοῦ κλίνειν γόνυ ἐν Κυριακῇ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ, οὐ μὴν τὰς ἐξ ἔθους γονυκλισίας ποιεῖν», ἔχομεν ἀμέσως ἐν σύνολον, τὸ ὅποιον ἀποκλείει ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἀπόλυτον χαρακτήρα, τὸν ὅποιον μερικοὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ἠθέλησαν νὰ προσδώσωσιν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς γονυκλισίας τῆς Κυριακῆς.

Ἐξηγεῖται δὲ πλήρως ὁ χαλαρὸς αὐτὸς τόνος, τὸν ὅποιον ἐμφανίζουσιν οἱ ὀρισμοὶ τῶν κανόνων τούτων. Τὸ γονυκλινῶς προσεύχεσθαι ἦτο εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ. Σήμερον παρ' ἡμῖν τὸ ἀρχαῖον αὐτὸ ἔθος σχεδὸν ἐξέλιπε, περιορισθὲν μόνον εἰς τὰς μεγάλας μετανοίας, τὰς ὁποίας συνήθως οἱ εὐλαβέστεροι μόνον τῶν χριστιανῶν ποιοῦσιν. Εἰς τὴν ἀποστολικὴν ὁμοίως ἐκκλησίαν ὁ Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς ἀποθνήσκει γονυπετῶς προσευχόμενος (Πράξ. 7,60). Ὁ Πέτρος ἐν Ἰσπῆ προκειμένου ν' ἀναστήσῃ τὴν Ταβιθά «θεὸς τὰ γόνυα προσήυξατο» (Πράξ. 9,40). Καὶ ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει βλέπῃ ἐν ὄραματι «τὸν οὐρανὸν ἀνεωγμένον καὶ καταβαίνον σκευῶς τὴν ὁδὸν καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα καὶ ἐρπετὰ καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ», καθ' ὃν χρόνον προσήυξατο βλέπει τοῦτο. Καὶ δὲν ἀναφέρεται μὲν ρητῶς, ὅτι προσήυξατο γονυκλινῶς, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκουσθείσης αὐτῷ φωνῆς «ἀναστάς, Πέτρε, θύσον καὶ φάγε» συνάγεται, ὅτι ὁ Πέτρος δὲν ἦτο ὀρθίος (Πράξ. 10,13). Ὁ Παῦλος ἐπανειλημμένως, ὡς εἶπομεν ἤδη, φέρεται ἐν ταῖς Πράξεσι γονυκλινῶς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ προσευχόμενος. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος περὶ ἑαυτοῦ μαρτυρεῖ, ὅτι «κάμπτω τὰ γόνυα μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 3,14). Καὶ διὰ νὰ συντομεύωμεν, ἄς δώσωμεν τὸν λόγον εἰς τὸν Νικόδημον: «Τὸ νὰ προσευχώμεθα γονατιστοὶ δὲν εἶνε ἔθος καὶ συνήθεια λατινικὴ ἢ ἐθνικὴ, ἀλλ' εὐαγγελικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ. Εὐαγγελικὴ διατι καὶ ὁ Κύριος οὕτως προσήυξατο: θεὸς γάρ, φησί, τὰ

γόνατα προσήχεται (Λουκ. 22, 41). 'Αποστολική, διατί και ο Παύλος ιδίως ούτω προσήχεται. Και μάλιστα ο αδελφόθεος 'Ιάκωβος, του όπολου ως γράφει ο Μεταφραστής και άλλοι, έξωγκώθησαν τὰ γόνατα ως τής καμήλου από τās συχνās γονυκλισίας...Και ο μέγας Βασίλειος (έν λόγω ου ή άρχή ο άνθρωπος κατ' εικόνα) γράφει ότι διά τοϋτο εις έπτά διαλείμματα έμοιράσθη ο τής προσευχής καιρός διά να γίνεται κάποια ανάπαυσις εις την συντονίαν τής έν ταις προσευχαίς γονυκλισίας, καθώς και πολλοί τών έν έρήμοις όσιων γονατιστοί εύρέθησαν παραδόντες το πνεύμα. Και ο Ευσέβιος γράφει, ότι οι επί τοϋ Μάρκου Αύρηλιου χριστιανοί στρατιώται προσήχοντο γόνυ θέντες επί την γήν κατὰ το οικειον τοίς χριστιανοίς τών εύχών έθος ('Εκκλ. 'Ιστορ. Βιβλ. ε' κεφ. στ'). Ταϋτα ο Νικόδημος έν ύποσημείωσει εις τον Κ' κανόνα τής Α' Οίκουμ.

Προσθέσατε τώρα εις αυτά και τās έκ τών άρχαίων λειτουργικών μνημείων μαρτυρίας, περί τών όποιων εκάσαμεν λόγον εις τὰ προηγούμενα, διά να έχετε πλήρη την εικόνα τής περί την προσευχήν πράξεως τής άρχαίας εκκλησίας και διά να εύρητε ίκανοποιητικήν την έξήγησιν τοϋ χαλαροϋ τόνου, τον όποιον παρουσιάζουσιν οι σχετικοί κανόνες έν σχέσει προς την άπαγόρευσιν τής γονυκλισίας τής Κυριακής.

ΠΑΝ. Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ
Καθηγητής τοϋ Πανεπιστημίου

Υ. Γ. Πρέπει να παραπονεθώ διά τὰ πολύ όλίγον ψυχολογημένα έπιχειρήματα τοϋ άγιου Θεσσαλιώτιδος. Έξωθει την συζήτησιν προς κατεύθυνσιν, έν τή όποιά θα αναγκασθώμεν να ταράξωμεν την σποδόν προσώπων αξιοσεβάστων, μη δυναμένων να λαλήσωσι, και τών όποιων την εκπροσώπησιν λαμβάνει μόνος του ο άγιος Θεσσαλιώτιδος χωρίς να τοϋ την δίδουν οι άκαίρως εις την συζήτησιν ύπ' αϋτοϋ αναμνυόμενοι. Δέν υπέχω οϋδεμίαν εύθύνην διά τοϋτο, και ζητώ προκαταβολικώς συγγνώμη από τās άοιδίμους εκείνας ψυχάς.

Νομίζω, ότι επεκαλέσθην κείμενα μαρτυροϋντα πράξιν εκκλησιαστικήν. Έάν ο άείμνηστος Τρίκης, τοϋ όποιου διατηρώ εϋλαβή την άνάμνησιν, κατέκρινε την γονυκλισίαν τής Κυριακής, δέν έχει και πολύ μεγάλην σημασίαν, δεδομένου, ότι ο άοιδίμος εκείνος οϋδέ κατὰ τās ήμέρας, καθ' ός επιβάλλεται ή γονυκλισία, δέν θα ήδύνατο να γονατίσθ.

Ο άείμνηστος Τριζούπης υπήρξε μέν άναντιλέκτως μεγάλη πολιτική φυσιογνωμία, όχι όμως και μεγάλη θρησκευτική προσωπικότης. Έάν ο άγιος Θεσσαλιώτιδος τον εύρίσκη και εις το θρησκευτικόν πεδίον αξιομίμητον, ως συστήσθ τότε εις τούς χριστιανούς τοϋ ποιμνίου του να εισέρχωνται εις τούς ναούς χωρίς ποτε να σταυροκοποϋνται και με τὰ χέρια πάντοτε όπισω.

Ο Πρόεδρος τής Ρωσίας κατὰ την περίστασιν εκείνην ήκολούθει την πράξιν τής όμοδόξου μας εκκλησίας, τής όποιās το Τυπικόν έχει ληφθῆ από το Βυζάντιον και ετηγήθησαν μερικοί παλαιοί μας τύποι πιστότερον εις την προσολεμικήν Ρωσίαν.

Ο άείμνηστος Δέρβος ήτο καθηγητής τής Θεολογικής Σχολής. Έάν νεώτερός τις καθηγητής τής αϋτής Σχολής, βασιζόμενος εις πλέον έπιμελείς έρεϋνας, καταλήξθ επί ζητήματός τινος εις διάφορα συμπεράσματα τών ύπ' εκείνου ύποστηρικθέντων, διά τί ο νεώτερος οϋτος καθηγητής θα είχεν όλιγότερον έγκυρον εκείνου γνώμη;

Ός προς την μετάθεσιν τοϋ έσπερινοϋ τής Πεντηκοστής αϋτο λέγω και εγώ. Μετετέθη παρά την άπαγόρευσιν τών σχετικών κανόνων. Πώς και διατί; Διότι οι κανόνες ετηγήθησαν με κάποιαν έλαστικότητα.

Βέβαια εις το άγιον Όρος και εις τās μονάς ο έσπερινός τής Πεντηκοστής έμεινεν εις την θέσιν του. Τί έγιναν όμως οι κανόνες οι αϋστηρως άπαγορευόντες την νηστείαν τοϋ Σαββάτου και τής Κυριακής; Διατί ο άγιος Θεσσαλιώτιδος δέν άναμένει το πέρας τής όλης σειράς τών άρθρων μου;

Όσον διά τον κανόνα τής Α' Οίκουμηνικής έλέχθησαν άρκετά εις το συγγρόνως με την παρούσαν δημοσιευόμενον άρθρον.
Π. Ν. Τ.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΩΝ

('Ιστορικόν σημείωμα)

Δ'

Ο μεγαλώνυμος Καθηγητής Πατριάρχης 'Ιεροσολύμων Κύριλλος Α' (350-386) είναι ο κατ' έξοχήν αντιπροσωπευτικός τύπος τής 'Αγιοταφικής 'Αδελφότητος κατὰ τον δ' αιώνα. Η δέ 'Αδελφότης, ως είδομεν, άπετέλει τότε το επίλεκτον καταστατικόν συγκρότημα τοϋ ακμάζοντος έν Παλαιστίνη όρθοδόξου έλληνικοϋ Μοναχισμού.

Πολυμαθείς και έλληνομαθείς κληρικοί και έξ αϋτής τής Δύσεως άκόμη, ως ο Ρουφίνος τῷ (375), ο 'Ιερώνυμος τῷ (386) και άλλοι, διψώντες την άληθῆ πίστιν και την έπιστημονικήν θεολογικήν γνώσιν, έσπευδον προς τās έλληνικάς ταύτας Μονάς. Οι δύο οϋτοι μάλιστα, επιδίδόμενοι εις την μετάφρασιν έν τῇ λατινική γλώσση άξιολόγων χειρογράφων, ίδρυσαν ίδιās Μονάς, ο μέν Ρουφίνος επί τοϋ όρους τών έλαιών, ο δέ 'Ιερώνυμος έν Βηθλεέμ. Ο τελευταίος οϋτος ίδρυσεν και σχολήν, προς διδασκαλίαν τής έλληνικής και τής λατινικής και προς διάδοσιν έν τῇ Δύσει τών θεολογικών γραμμάτων. Καθ' ό δέ αναφέρει έν τῇ ιστορία του ο άοιδίμος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, «τούτοις προσετέθη, μετα μικρόν, και ο έξ 'Ισπανίας όρμώμενος ιστορικός Παύλος 'Ορώσιος».

Ο Μοναχισμός τής Παλαιστίνης, ως σύνολον θρησκευτικών και έπιστημονικών κοινοβιακών όργανώσεων, ητύχησε να έπισφραγισθῆ και διά τοϋ κύρους τοϋ Μ. Βασιλείου. Έπισκεφθείς οϋτος άπάσας τās Μονάς και περιγράφας τον βίον αϋτών, επί το τελειότερον διεκανόνισεν. «Υπήρχον δέν νυν πολλοί μοναχοί και έντός και εκτός τής 'Ιερουσαλήμ, και δη έν τῷ Ναῶ τής 'Αναστάσεως, έπιτελούντες άδιαλείπτως τās έν αϋτῷ τελετάς και άγρυπνίας, κατὰ τās περιγραφάς τής Σιλβίας ή Αίθερίας, ήτις έπίσης κατὰ την έποχήν ταύτην έπισκεφθείσα τούς άγίους Τόπους, διέγραψεν έν τῷ ιστορικῷ αϋτής, άνωνύμως διασωθέντι, ζωηράν εικόνα τής έν 'Ιερουσαλήμ θρησκευτικής ζωής».

1. Πρβλ. Χρ. Α. Παπαδοπούλου 'Ιστορία τής 'Εκκλησίας 'Ιεροσολύμων, σ. 117-118.
2. Αϋτόθι.

Θά ἠδύνατο δέ τις νά εἶπη ἀδιστακτως, ὅτι κατὰ τὴν περιλάμπρον ἐποχὴν ταύτην τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγίου Πατριάρχου Κυρίλλου, συνετάχθη ἐν τῇ πράξει ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος. Συγκροτηθεῖσα αὕτη εἰς ἴδιον ἐξ ἐπιλέκτων μοναχῶν Τάγμα, ἐπεφορτίσθη μὲ τὰς εὐθύναις τῆς φυλάξεως τῶν Προσκυνημάτων καὶ τῆς τελέσεως τῶν καθημερινῶν ἐν αὐτοῖς ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

Μὴ δέ τις εἶπη, ὅτι τὰ ἱερὰ Προσκυνήματα ἔμενον ἀφροῦρητα. Μέλη τῆς Ἀδελφότητος, συγκροτοῦντα εἰδικὰς λειτουργικὰς ομάδας, διέμενον ὡς φρουροὶ ἐντὸς τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων. Τὸ δὲ γεγονός, ὅτι ἐκ περάτων τῆς γῆς συνέρρεον, ἰδίᾳ κατὰ τὰς μεγάλας καὶ ἱστορικὰς ἑορτάς, μυριάδες προσκυνητῶν, ἐπιβάλλει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ Ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης ἀνεῖχε τὸ καθῆκον τῆς τάξεως.

Ἡ παρατήρησις τῆς Συλβίας ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν ὑπὸ τοῦ ἀγίου Κυρίλλου τῶν ἱερῶν τόπων καὶ τῶν ἱερῶν ναῶν, ἐνθα διεσώζοντο τὰ ζῶντα μνημεῖα τοῦ ἐπιγελοῦ βίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐκαστος δὲ τόπος καὶ ἐκάστη γωνία τῆς ἀγίας Γῆς συνεδέετο πρὸς τὴν ἱεράν παράδοσιν καὶ ἀνάμνησιν ἰ. Σημαίνει τοῦτο, ὅτι ἡ Ἀγιοταφικὴ Ἀδελφότης εἶχε κατεσπαρμένας τὰς φρουράς τῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς ἀγίας Γῆς.

Τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀγίου Κυρίλλου ἀκολουθεῖ ἄλλου περιφανοῦς Ἡγουμένου τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος, τοῦ Πατριάρχου Ἰουβενάλιου (422-458). Εἶναι ἡ ἐποχὴ τὴν ὁποῖαν ἐκλείσαν οἱ διδάσκαλοι ἄγιοι Εὐθύμιος, Σάββας καὶ Θεοδόσιος. Ἐποχὴ, καθ' ἣν τὰ Μοναστήρια ἤκμαζον ὡς ἐστὶν φῶτων καὶ ὡς περιώνυμα κέντρα διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀναπτύξεως τῶν θεολογικῶν γραμμάτων. Εἶναι ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μοναχοῦ Ἡσυχίου, τιμηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἰουβενάλιου, ἀναγνωρίζεται ὁ ἐλληνικὸς Μοναχισμὸς «Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας.»

Εἶναι ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ φιλομάθεια τῶν μοναχῶν καὶ ἡ διψα πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν εἶχον συσσωρεύσει ἐν ταῖς μοναστηριακαῖς Βιβλιοθήκαις ἀνεκτιμήτους θησαυροὺς πολυτίμων χειρογράφων, τὰ ὁποῖα ἀντέγραφον οὗτοι πρὸς μελέτην καὶ πρὸς διάδοσιν.

Εἶναι ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν διὰ τῶν μοναχῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων ἐκέρδισε τὴν μεγαλειτέραν τῆς μάχης κατὰ τῶν Μονοφυσιτῶν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἀγίου Σάββα, καὶ διέλυσε τὰ συσκοτίσαντα τοὺς καθαροὺς ὀρίζοντας τῆς Ὁρθοδοξίας νέφη, τὰ συσσωρευθέντα ἐκ τῶν δεινῶν ὠριγενιστικῶν καὶ πελαγιανιστικῶν ἐρίδων.

Κέντρον, ψυχὴν τῆς ὅλης ἐκλάμπρου ταύτης

1. Αὐτόθι σ. 124.

ζωῆς ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ δὴ ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀντικρύζει ἡ Ἱστορία τὸν ἐλληνικὸν Μοναχισμὸν καὶ τὴν ἐλληνικὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα. Τὰ ἱερὰ Προσκυνήματα καὶ τὰ παράπλευρα αὐτοῖς Μοναστήρια ἀπετέλεσαν ἐπὶ δύο ὀλοκλήρους αἰῶνας τὰς εὐγενεῖς ἐκείνας ἐπάλλξεις, ἀπὸ τῶν ὁποίων διὰ μίαν ἀκόμη φοράν τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἠγωνίσθη, διὰ νὰ κατοχυρώσῃ τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν, διὰ νὰ ἐδραιώσῃ τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα καὶ διὰ νὰ ἀναδείξῃ τοὺς ἀγίους Τόπους ἀείζωνον πηγὴν τῆς χριστιανικῆς εὐλαβείας.

Ἀνέτειλεν, ἐν τούτοις, ἡ ἀποφρὰς ἡμέρα τῆς 20ῆς Μαΐου 614. Κατ' αὐτὴν, ἡ περσικὴ βαρβαρότης κατερέπωσε τὰ πάντα. Τὰ ἱερὰ Προσκυνήματα κατεδαφίσθησαν. Ὁ τίμιος Σταυρὸς ἀνηρπάγη. Μυριάδες μοναχῶν καὶ χριστιανῶν κατεσφάγησαν. Τὰ Μοναστήρια ἐσυλήθησαν καὶ κατερειπώθησαν.

Ὁ ἐπακολουθήσας πολεμικὸς θρίαμβος τοῦ Ἡρακλείου ἐναντίον τῶν Περσῶν δὲν συνετέλεσε, δυστυχῶς, ὅπως δημιουργηθῆ νέα τις σταθερὰ πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ κατάστασις. Διότι μετὰ τοὺς Πέρσας ἐνεφανίσθη ὁ ἀραβικὸς χείμαρρος ἀπειλῶν ἐκ τῶν πρώτων τὴν ἀγίαν Γῆν.

Τῷ 635 κατακτᾶται ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἡ Συρία. Ἐν ἔτος πρότερον ἀνήρηχο τὸν πατριάρχικόν θρόνον Ἱεροσολύμων ὁ ἡρωϊκὸς τὴν ψυχὴν Σωφρόνιος Α'. Ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ἔσπευδεν ὁ Ἡράκλειος διὰ νὰ ἀναχαιτίσῃ τοὺς Ἀραβας εἰς τὴν Συρίαν, ὁ Σωφρόνιος, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συνόλου μοναχικοῦ κόσμου καὶ μὲ ὄργανωμένην ἀμυντικῶς τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα, ἠτοιμάζετο διὰ μίαν ἀποφασιστικὴν ἀντίστασιν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν.

Δυστυχῶς, τῷ 636 εἰς ἄνισον καὶ ἀπεγνωσμένην μάχην ἐν Συρίᾳ ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἠττᾶται ἀνεπανορθῶτως. Οἱ Ἀραβες ἀποβαίνουν ἐκ τούτου κύριοι τῆς καταστάσεως. Ἀμέσως τότε ἤρχισε στενὴ ἡ πολιορκία τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐκ τῆς σθεναρᾶς ἀντιστάσεως τῶν πολιορκουμένων ἡ πολιορκία παρατείνεται, ἐν ἀναμονῇ τῆς ὑπεσχημένης παρὰ τοῦ Ἡρακλείου στρατιωτικῆς ἐνίσχυσεως. Τὰ ραγδαῖα καὶ ἀποφασιστικὰ ὅμως πολεμικὰ γεγονότα καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πολιορκουμένων, οἵτινες μὲ ἄκαμπτον τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν τῶν φρόνημα ἠγωνίζοντο τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἱερὸν ἀγῶνα.

Αἱ θυσίαι εἰς αἷμα ἀποβαίνουν ἡμέραν πρὸς ἡμέραν τρομακτικαί. Τοῦτο ἀναγκάζει τὸν Σωφρόνιον νὰ κρίνῃ ματαίαν τὴν ἀντίστασιν καὶ νὰ ἀποφασίσῃ τὴν παράδοσιν τῆς ἀγίας Πόλεως. Ζητεῖ πρὸς τοῦτο παρὰ τῶν πολιορκητῶν προσωπικὴν συνάντησιν μετὰ τοῦ Χαλίφου Ὁμάρ, ἥτις καὶ πραγματοποιεῖται ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἑλαιῶν.

Ἡ προσήνεια καὶ ὁ ἱποτισμὸς τοῦ Ὁμάρ, ἐκφραζόμενος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς λόγους καὶ

τρόπους εύλαβείας και άδιαφιλονεικήτου ειλικρινείας πρὸς τὸν Πατριάρχη, απέτέλεσαν τὴν έγγύησιν τῆς ὑποταγῆς εἰς αὐτὸν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Παλαιστίνης. Οὐχὶ ὡς κατακτητής, ἀλλ' ὡς ἐκτιμητής μιᾶς περιλάμπρου θρησκευτικῆς και ἐθνικῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων τῆς Παλαιστίνης, προσεφέρθη φιλικώτατα, πρὸς τὸν Πατριάρχη, ὡς ἴσος πρὸς ἴσον.

Οὕτω ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαίων ὑπογραφείσα τῷ 638 συνθήκη μεταξὺ τοῦ Ὁμάρ και τοῦ Σωφρονίου απέτέλεσεν ἐφεξῆς τὸν ἱστορικὸν Χάρτην τῶν ἐξαιρετικῶν προνομίων τοῦ ὀρθοδόξου ἑλληνικοῦ Πατριαρχείου και τὴν ἀσάλευτον βᾶσιν ἀναγνωρίσεως τῶν ἀπαργάπτων δικαιωμάτων τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος ἐπὶ τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων.

(Συνεχίζεται)

I. A. Π.

ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΥ

Εἶναι ἄξιον πολλῆς προσοχῆς ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός: «ἔσεσθε τέλειοι καθὼς ὁ Πατήρ σας ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἶνε τέλειος» (Ματθ. 5, 48). Ποτὲ δὲν ἐζήτησε τὸ ἀδύνατον ἀπὸ κανένα, και ἐφόσον ἡ ἰδική Του ζωὴ ἦτο τὸ τέλειον ὑπόδειγμα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, πρέπει και ἡμεῖς νὰ ἐρευνῶμεν τὰς Γραφὰς και ἀπὸ τὰς ἐξιστορήσεις των, ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα Του, νὰ μανθάνωμεν πῶς ἠμποροῦμεν νὰ προωθήσωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας πρὸς τὴν τελειότητα ἐκείνην ὅσον τὸ δυνατόν.

Ἡ θεία εὐγενικότης και ὁ ἀνθρωπισμὸς τοῦ Θεανθρώπου ζεσταίνει τὰς καρδίας μας. Ἀνεγράφη περὶ Αὐτοῦ, ὅτι ἐπέινασε και ἐδίψησε, ὅτι ἐκουράσθηκα κατὰ τὴν ὀδοιπορίαν Του ὅτε και ἀνεπαύθηκα παρὰ τὴν πηγὴν και ὠμίλησε μὲ τὴν γυναῖκα τῆς Σαμαρείας, ἡ ὁποία εἶχε ὑπάγει νὰ ἀντλήσῃ νερό. Ἐκοιμάτο ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον, ἐκλαυσε συμμεριζόμενος τὴν λύπην τῶν φίλων Του, «ἐπειράσθη κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα ἡμῶν χωρὶς ἁμαρτίας» (Ἐβρ. 4, 15). Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐξιστορήσεις περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας Του ἐγράφη ὅτι «προέκοπτεν εἰς σοφίαν και ἡλικίαν και χάριν παρὰ Θεῶ και ἀνθρώποις» (Λουκ. 2, 52).

Τὸ πρῶτόν Του θαῦμα, τὸ ὅποιον ἐγινε κατὰ τὸ συμπόσιον τοῦ γάμου, ἀποδεικνύει, ὅτι και Αὐτὸς ἀπελάμβανε τὰς εὐχαρίστους στιγμὰς τοῦ βίου. Ὁ γάμος ἐκεῖνος θὰ ἦτο ἴσως ὁ γάμος κάποιου φίλου ἢ μαθητοῦ Του, διότι ἀναφέρεται, ὅτι ἡ «μήτηρ Του και οἱ μαθηταὶ Του ἦσαν» ἐκεῖ, και αὐτὸ μᾶς κάμνει νὰ πεισθῶμεν, ὅτι ἦτο γάμος κάποιου οἰκείου ἢ προσφιλοῦς Του. Καὶ ὁ Χριστὸς ἀνεκούφισε τὴν στενοχωρίαν τοῦ φιλοξενούντος Αὐτόν.

Ὁ Ἰησοῦς ἦτο φίλος τῆς φύσεως. Πτηνά, λουλούδια, φυτὰ, χλόη, ἄμπελοι, σταφυλαὶ και δένδρα ἀναφέρονται ὡς διασαφήσεις τῶν διδασκα-

λιῶν και τῶν παραβολῶν Του. Συχνὰ ἦτο ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ και εἰς τὴν θάλασσαν και εἰς τὰς παραλίας και εἰς τοὺς κονιορτοβρῦτους δρόμους.

ᾠμιλοῦσε περὶ τῶν σημείων τοῦ καιροῦ, τὰ ὁποῖα και σήμερον παρατηροῦμεν. Εἶπε: «ὅταν γίνῃ ἔσπερα λέγετε· καλωσύνη, διότι κοκκινίζει ὁ οὐρανός. Καὶ τὸ πρῶτ' λέγετε· σήμερον χειμῶν, διότι κοκκινίζει σκυθρωπάζων ὁ οὐρανός. Ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνυψουμένην ἀπὸ δυσμῶν, εὐθὺς λέγετε, βροχὴ ἔρχεται και γίνεται οὕτω: και ὅταν νότον πνεόντα, λέγετε, ὅτι καύσων θέλει εἶσθαι, και γίνεται». (Ματθ. 16, 2 και Λουκ. 12, 54).

Ἦναψε πυρὰν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν και ὅταν οἱ μαθηταὶ Του ἀπεβιβάσθησαν, πεινασμένοι και κουρασμένοι, τοὺς ἐπρόσφερε ψᾶρι τὸ ὅποιον εἶχε βράσει, και ψωμί. Ἐγνώριζε πάντοτε τί ἀκριβῶς νὰ εἶπῃ και νὰ κάμῃ και πῶς νὰ εἶνε καλὸς και ἐξυπηρετικὸς εἰς κάθε περίστασιν και εἰς κάθε ἀνάγκην.

Ὅπως και ἡμεῖς, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον και Αὐτός, ἦτο πολίτης και ἐγνώριζεν ὅτι πρέπει νὰ δίδῃ κανεὶς τὰ τοῦ Καίσαρος εἰς τὸν Καίσαρα, χωρὶς νὰ ἀφαιρῇ τι ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἦτο ἀπόλυτα δίκαιος και εὐθύς. «Μὲ ὅποιον μέτρον μετρεῖτε θέλει ἀντιμετρηθῆ εἰς ἑσᾶς» εἶπε, θέτων κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν ἀσφαλῆ και σταθερὸν Νόμον τῆς ἀποζημιώσεως και τῆς ἀποδόσεως.

Ὁ Χριστὸς ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀπλότητα. Εἰς τὸν σύντομον Χρυσὸν Κανὸνα ἔθεσε μίαν ἀρχὴν διαγωγῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν ὄλαι αἱ ἀποχρώσεις και τὰ δόγματα, πού ἐφευρέθησαν ἀπὸ τότε, δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ προσθέσουν τίποτε καλύτερον. Καμμιά δὲ πλάνη, κανὲν λάθος, δὲν θὰ ἐγίνετο, ἐὰν ὁ Κανὼν ἐκεῖνος ἐξησκεῖτο. Δὲν θὰ ὑπῆρχον προβλήματα ἐπανορθώσεως, ἀποτελέσματα πολέμων. Δὲν θὰ ὑπῆρχε σκληρότης, οὔτε προστριβαί, οὔτε δυσκολία, οὔτε ἀγωνία: ποῖος θὰ εἶνε πρῶτος και ἀνώτερος. Ἐκεῖνο δὲ τὸ ὅποιον εἶνε ἄριστον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν θὰ ἐβγαίνεν εἰς τὰ ἔξω διὰ τῆς ἐφαρμογῆς μιᾶς συντόμου προτάσεως ἀποτελουμένης ἀπὸ τρεῖς ἢ τέσσαρας λέξεις.

Διὰ νὰ ἴδωμεν πόσον εὐσπλαγχνικὸς ἦτο ὁ Χριστὸς δὲν ἔχομεν παρὰ μίαν ἀκόμη φορὰν νὰ ἀκούσωμεν τοὺς ἐξῆς λόγους: «Ἰδὼν τοὺς ὄχλους εὐσπλαγχνίσθη δι' αὐτοὺς, διότι ἦσαν ἐσκορπισμένοι ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα» (Ματθ. 9, 36). Ἐπίσης ἄς ἀναγνώσωμεν εἰς Μτ. 14, 14 και Ματθ. 15, 32 και ἐπίσης Ματθ. 20, 34 και ἀλλαχοῦ τῆς Γραφῆς.

Ἦτο πολὺ βολικὸς. Ἐκαμνεν ὅ,τι ἦτο δυνατόν δι' ὄλους πού ἀπετείνοντο πρὸς Αὐτόν διὰ βοήθειαν. Ποτὲ δὲν εἶπε: «εἶμαι πολὺ ἀπησυχλημένος αὐτὴν τὴν στιγμήν»,

Ἐσυγχωροῦσε πάντοτε. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἔρριψε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ νὰ συγχωρῆ

κανείς ένα σφάλλοντα ἀδελφόν ἑπτὰ φορές ἦτο ἴσως ὅ,τι ἐχρειάζετο. Ὁ Χριστός τὸν διώρθωσε ὑπενθυμίσας τὸ ἑβδομήντα ἑπτὰ φορές, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πρακτικῶς εἶπεῖν ἦτο ἀπεριόριστον.

Καὶ αὐτὸ τὸ εἶπε φανερὰ εἰς ὅλας τὰς διδασκαλίας Του, προσθέσας ὅτι καὶ ἡ ἰδική μας συγχώρησις ἐξαρτᾶται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τῆς συγχώρησιν μας πρὸς ἐκείνους οἱ ὅποιοι μᾶς βλάπτουν Ἐδίδαξε τὸ: «ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλταῖς ἡμῶν».

Ὁ Χριστός ἦτο θαρραλέος ὡς πρὸς τὴν ὀμίλιαν καὶ ὡς πρὸς τὴν δρᾶσιν. Δὲν τοῦ ἔμελλε τί θὰ ἔλεγον μερικοὶ κακοὶ—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποθαρρύνει πολλὰκις τοὺς περισσοτέρους ἀπὸ ἡμᾶς.

Μὲ ὅλας τὰς μεγάλας δυνάμεις Του—, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἔκαμνεν ὁποιοδήποτε ἄλλον θρασύνει καὶ δικτάτορα—, ἐξήσκησε καὶ ἐδίδαξε τὴν ταπεινώσιν· ὄχι τὴν πραότητα ἐνὸς ἀχρωματίστου καὶ ἀδυνάτου χαρακτηῖρος, ἀλλὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς ψευδοῦς ὑπερηφανείας· τὴν χάραν τοῦ ἐξυπηρετεῖν τοὺς ἄλλους· τὴν πίστιν τοῦ «δὲν δύναμαι νὰ κάμω ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν». (Ἰωάν. 5,30). Ἐν τούτοις ὁ Ἰησοῦς ποτὲ δὲν ἐπέτρεπεν εἰς κανέν πρόσωπον νὰ ἐπιβληθῇ ἐπ' αὐτοῦ ἢ νὰ γίνῃ παράσιτον.

Ἐδίδε πάντοτε εὐχαριστίας. Ἐξεδήλωνεν εὐχαριστίας εἰς τὸν Πατέρα Του δι' ὅλα τὰ θαυμάσια ἔργα τὰ ὁποῖα ἔκαμνεν.

Ἦτο πολὺ εὐσπλαγχνικός. «Ἄφες αὐτοῖς», ἔλεγε, «οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι». Ἦτο φιλόανθρωπος καὶ ἐλεήμων: «δὸς πτωχοῖς» ἔλεγε.

Ἦτο κοινωνικός καὶ ἀγαποῦσε τὴν συντροφίαν. Ὑπῆρχον περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης προσεγγίσεως, τῶν φίλων, οἱ ὅποιοι ἦσαν γύρω Του.

Ὑπεράνω ὅλων, ὁ Ἰησοῦς ἐζούσε μίαν ζωὴν ἀγάπης, ἐν τῇ ὑψίστη καὶ ὠραιότατῃ σημασίᾳ τῆς λέξεως ἐκείνης, ἡ ὁποία περικλείει ὅλα. Ἀγαποῦσε τὰ μικρὰ παιδιά· ἀγαποῦσε τὸν ὑποχρεωτικόν, νεαρὸν ἄρχοντα· ἀγαποῦσε τὴν Μάρθαν καὶ τὴν Μαρίαν καὶ τὸν ἀδελφόν των Λάζαρον. Ἀγαποῦσεν ὅλους.

Ἐδωκεν εἰς τὸν κόσμον ὅλον τὴν γνωστὴν μεγάλην ἐντολὴν τῆς ἀγάπης: «μεγαλυτέραν ταύτης ἀγάπην δὲν ἔχει οὐδεὶς, τοῦ νὰ θυσιάσῃ τις τὴν ψυχὴν (ζωὴν) αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰωάν. 15,13). Καὶ τὸ εἶπε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ ἔκαμε διὰ σᾶς καὶ δι' ἐμὲ καὶ δι' ὅλους.

Ὅταν ἐθεράπευεν, ἔλεγε ταυτόχρονως καὶ λόγια μεγάλης λεπτότητος καὶ ἀγαθωσύνης: «ὑπάγε εἰς εἰρήνην, ἡ πίστις σὲ ἔσωσεν». «Γύνα, ἀπολέλυσαι ἀπὸ τῆς ἀσθενείας σου». «Θάρρει, συγκεχωρημέναι εἶνε εἰς σὲ αἱ ἁμαρτίαι σου»

Ὁ Βαρτίμαιος ὁ τυφλός, ὁ «παρὰ τὴν ὁδὸν» καθήμενος, ἤκουσε τὸν θόρυβον ἀνθρώπων πολ-

λῶν οἱ ὅποιοι ἐπερνοῦσαν βιαστικὰ καὶ ἐβεβαιώθηκε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐπερνοῦσεν. «Ἦρχισε τότε νὰ κράζῃ καὶ νὰ λέγῃ· υἱὲ τοῦ Δαβὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με». (Μαρκ. 10,47). Αἱ πρὸς θεραπείαν φωναὶ τοῦ ἐφθασαν μέχρι τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὅποιος ἐστάθη καὶ εἶπε νὰ ὀδηγήσουν πρὸς Αὐτὸν τὸν Βαρτίμαιον.

Εἶνε ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι προσεπάθησαν νὰ κάμουν τὸν τυφλὸν νὰ σιωπήσῃ, ἔπειτα ἀπὸ μίαν στιγμὴν τοῦ ἔφερον τὴν ἀγγελίαν ἡ ὁποία ἀκόμη ἀκούεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων: «θάρσει, ἐγέρθητι· σὲ κράζει», καὶ ὁ Βαρτίμαιος «ἐσηκώθη καὶ ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν» ἀμέσως διὰ νὰ πάρῃ τὴν δρασίν του. Ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς εἶχεν ἀκούσει τὴν φωνὴν τοῦ τυφλοῦ ἐπαίτου καὶ τὸν ἐβοήθησε.

Ἡ Γραφή λέγει: «ὅσοι ἤγγιζον Αὐτὸν ἰατροῦντο» καὶ ἡ καθήμεραν πείρα λέγει σήμερον, ὅτι ὅσοι προσεγγίζουν εἰς Αὐτὸν ἰατροῦνται, ὅταν τὸν προσεγγίζουν μὲ συνειδητότητα καὶ φλογερὰν πίστιν.

Ὡστε τὰ ἀνθρώπινα χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα ἔκαμνον τὸν Θεάνθρωπον τόσοσ προσφιλεῖ καὶ ἀγαπητόν, ἠμποροῦν, κατὰ κάποιον βαθμόν, νὰ ἀποκτηθοῦν καὶ νὰ διαφυλαχθοῦν καὶ ἀπὸ ἡμᾶς ὅλους. Ἡ τελειότης εἶνε ἐν τέρμα, πρὸς τὸ ὁποῖον πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς ἠμποροῦν νὰ βαδίζουν καὶ νὰ φθάνουν.

† Ὁ Νύσσης ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΤΟ ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

[8 Σεπτεμβρίου]

Αἱ περὶ τῆς ἑορτῆς τῆς γεννήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου μαρτυρίαι ἀνάγονται εἰς τὸν ε' αἰῶνα¹. Ὁ λόγος τοῦ Πρόκλου ΚΠόλεως (434-446) «εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον Μαρίαν»², ὅστις θεωρεῖται γνήσιος, πιθανόν ἀπηγγέλθη εἰς τὴν Βασιλεύουσαν κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην καὶ οὐχὶ τὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἥτις καθωρίσθη βραδύτερον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας³.

Πάντα τὰ ἀρχαιότατα μνημεῖα τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως μαρτυροῦν περὶ ὁμοθύμου ἑορτασμοῦ τοῦ γεγονότος τούτου τῇ 8ῃ Σεπτεμβρίου, ἱστορικῶς ὁμοῦ εἶναι ἄγνωστοι οἱ λόγοι τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἑορτασμοῦ. Κατὰ τινος, ἡ ἡμέρα αὕτη, ὡς ἡμέρα τῆς γεννήσεως

1. Βλ. H. Leclercq ἄρθρ. Marie, mère de Dieu, et F. Cabrol, Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie, X, B', Paris, 1932 στ. 2038. Ὁ Βαρρόνιος ἀπέρριψε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ ἑορτὴ αὕτη κατεστάθη μετὰ τὴν ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον, ὅτε ἡ τιμὴ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἠξάνετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον καθ' ἑκάστην πανταχοῦ. Ἰδὲ Martyrolog. Σεπτ. 8.

2. Migne 65, 680 ἔξ.

3. H. Leclercq, ἐνθ' ἄν. καὶ Βασιλ. Κ. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθήναι, 1948, σ. 290.

τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης, ἀπεκαλύφθη εἰς τινὰ ἀναχωρητὴν, ὅστις διηγήθη ὅτι ἐπὶ συνεχῆ ἔτη ἤκουε τοὺς ἀγγέλους ψάλλοντας κατὰ τὴν νύκτα τῆς 8ης Σεπτεμβρίου καὶ ὅτι ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτὸν ὅτι ὁ λόγος τῶν ἀγγελικῶν ἁσμάτων ἦτο ὅτι ἡ Θεοτόκος ἐγεννήθη τὴν νύκτα ἐκείνην. Αἱ περὶ τῆς ἀποκαλύψεως ὅμως ταύτης μαρτυρίαι εἶναι ἀσαφεῖς καὶ ἄνευ ἐρείσματος¹. Τῷ 1893 ἐξεφράσθη ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἡ τε ἑορτὴ αὕτη καὶ ἡ τῆς συλλήψεως τῆς Ἀγ. Ἄννης (9 Δεκεμβρίου) ἐθεσπίσθησαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἐκτόπισιν τῶν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τελομένων ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἄλλ' ἢ ὑπόθεσις αὕτη δεῖται ἀσφαλεστέρας ἀποδείξεων². Ἐν τῇ Δύσει ἡ ἑορτὴ τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου εἰσῆχθη ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ὡς συνέβη καὶ διὰ τὰς λοιπὰς Θεομητορικὰς ἑορτὰς (Κοιμήσεως, Εὐαγγελισμοῦ, Εἰσοδίων), εἶναι δὲ ἄγνωστος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πάπα Γρηγορίου Α' (590-604). Ὁ Durandus³ καὶ ὁ Beletius⁴ δέχονται ὅτι ἡ ἑορτὴ αὕτη τὸ πρῶτον καθωρίσθη ἐν τῇ Δύσει τῷ 695 ὑπὸ τοῦ Πάπα Σεργίου Α' (687-701), συνεπεία τῆς εἰς τὸν ἀναχωρητὴν ἀποκαλύψεως, ἵνα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ ἄγγελοι δυνάμεθα νὰ μιμησκώμεθα τοῦ γεγονότος τούτου κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον⁵.

Ἐπίσης καὶ περὶ τοῦ τόπου τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου δὲν ὑπάρχει σύμπτωσης γνώμων, τῶν μὲν δεχομένων τὴν Βηθλέμ (ἰ. Χρυσόστομος⁶, ἅγ. Κύριλλος Ἀλεξανδρείας⁷), τῶν δὲ τὴν Ναζαρέτ (Ἰππόλυτος Θηβῶν⁸, Ἐπιφάνιος μοναχός⁹), καὶ ἄλλων τὰ Ἱεροσόλυμα¹⁰.

Ἡ περὶ τῆς θαυμαστῆς συλλήψεως καὶ τῆς γεννήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου παράδοσις εἶχε γραφῆ λίαν ἐνωρίς, ἀκριβῶς δὲ ἐν τῷ Πρωτευαγγελίῳ τοῦ Ἰακώβου, ἀναγομένῳ εἰς τὸ τέλος τοῦ β' ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ γ' αἰῶνος¹¹. Τὸ βιβλίον τοῦτο, ἂν καὶ ἀπεκηρύχθη ὑπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις εὐρύτατα διεδόθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, αἱ ἐν αὐτῷ δὲ διηγήσεις

Μωσαϊκὸν μονῆς τοῦ Δαφνίου 11ου αἰ.

ἔσχον μεγίστην ἐπίδρασιν, κατὰ τοὺς μέσους χρόνους (6-8 αἰῶνας) καὶ ὑπεισήλθον σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τε τὴν ὑμνογραφίαν, τοὺς ἐγκωμιαστικούς εἰς τὴν Θεοτόκον λόγους τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τέχνην. Ὡς ἀναφέρει μάλιστα ὁ Δημητρίεβσκη εἰς τὰ Τυπικά του, τὸ Πρωτευαγγέλιον ἀνεγινώσκετο, ὡς ὀμιλία τοῦ Ἰακώβου εἰς τὴν γέννησιν τῆς Θεοτόκου, εἰς τὰς μονὰς κατὰ τὸν ὄρθρον, μετὰ τῶν ἄλλων ἐγκωμιαστικῶν εἰς τὴν ἑορτὴν λόγων τῶν Πατέρων¹.

Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, ἐγκωμιάζων τὴν Θεοτόκον κατὰ τὴν «πρῶτην τῶν ἑορτῶν ἡμέραν», ὡς χαρακτηριστικῶς τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως τῆς Θεομήτορος, παρέχει τὰς ἀκολουθοῦσας πληροφορίας περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης: «Ἀλλὰ τίς οὐσα, καὶ τίνων ἔφυ γονέων, φέρε λέγωμεν ἐπιτροχάδην, τὴν ἱστορίαν ἐπιδραμόντες εἰς δύναμιν. Αὕτη, τοίνυν, τὸ πάντων αὐχίμα, θυγάτηρ μὲν ἔφυ τοῦ Δαβὶδ, σπέρμα δὲ τοῦ Ἰωακείμ ἀπόγονος μὲν τῆς Εὐας, γέννημα δὲ τῆς Ἄννης. Ἰωακείμ γάρ, ἀνὴρ πρᾶος, ἐπιεικής, καὶ νόμοις ἐντεθραμμένος Θεοῦ, σωφρόνως μὲν βιούς, Θεῷ δὲ προσκατερών, οὕτω δὲ

1. Binterim, Die vorzüglichsten Denkwürdigkeiten der Christ-katholisch. Kirche τόμ. V, 453.

2. Ἰδὲ «Χριστιανικὸν Ἀνάγνωσμα» [περιοδ. τῆς ἐν Πητρούπολει Θεολογικῆς Ἀκαδημίας] 1893, II, 664, (ῥώσ.). Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γρηγορίου Παπαμαχαίλ.

3. Divin. Offic. VII, 28.

4. Explic. Divin. Offic. 149.

5. Ἡ πρώτη μαρτυρία εὐρίθαι εἰς τὸ Liber pontificalis εἰς τὸν ὑπομνηματισμὸν τοῦ Πάπα Σεργίου. H. Leclercq ἐνθ' ἄν. 2038.

6. Migne 49, 354.

7. Migne 72, 713.

8. Migne 117, 1028.

9. Αὐτόθι 120, 189.

10. P. Guérin, Les Petits Bollandistes Vies des Saints. Τόμ. X, σ. 569. Κατὰ τὸν Κοσμᾶν Βεσπτόρα, ἡ Θεοτόκος ἐγεννήθη ἐν Βηθλέμ καὶ ἀνετράφη ἐν Ἱεροσόλοις παρὰ τὴν Προβατικὴν. ἐνθα ὁ Κύριος ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον. Migne 106, 1005.

11. E. m. A. m. n. n. Le protévangelie de Jacques et ses remaniements latins, Paris, 1910.

1. Τόμ. Α' σ. 264. Ἠβλ. καὶ A. Ehrhard, Überlieferung und Bestand der Hagiographischen Literatur der Griechischen Kirche. τ. I, Leipzig, 1937, σ. 43, 96, 453.

διατελών, ἅπαις κατεγύρα τὸν βίον· ἀκμαζούσης τῆς φύσεως, ἀλλ' οὐκ ἐχούσης τοῦ γένους ἀντίδωρον. Ἄννα καὶ αὐτὴ φιλόθεος, σώφρων μὲν, ἀλλὰ στεῖρα· φίλανδρος, ἀλλ' ἄτεκνος· καὶ μηδὲν ὅτι πλὴν τὸν νόμον Κυρίου τιμᾶν, ἐμμελέτημα φέρουσα... Εὐχὴ δὲ ἦν ἀμφοτέρωθεν, παρασχεθῆναι τέκνον αὐτοῖς εἰς ἀνάστασιν σπέρματος. Καὶ δὴ τὴν ἐξάκουστον Ἄνναν παραζηλοῦντες ἑκάτεροι, τῷ ἱερῷ προσανείχον· λιταῖς τε τὸν Θεὸν ἐξεμείλισσον, δοῦναι λύσιν τῇ ἄτεκνίᾳ, καὶ καρπὸν τῇ στείρωσει, οἷ οὐ πρότερον ἀνῆκαν, πρὶν τοῦ ποθομένου τύχωσι. Καὶ δὴ καὶ τετυχήκασιν... Καὶ δὴ λοιπὸν ἐξ ἀκάρπων τε καὶ ξηρῶν, ὡς ἐξ ἐνύγων ξύλων καρπὸς εὐκλεῆς, ἡ πανάμωμος αὕτη Παρθένος ἡμῖν ἐβλάστησε...»¹.

Λόγους εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην ἔγραψαν Ἀνδρέας ὁ Κρήτης², Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός³, Γεώργιος ὁ Νικομηδείας⁴, Λέων ὁ σοφός⁵, Ἰάκωβος μονα-

χός¹, Ἰσιδώρος ὁ Θεσσαλονίκης², ὁ Νικηφόρος Καβάσιλας³, Θεόδωρος ὁ Στουδίτης⁴, Συμεὼν Λογοθέτης⁵, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς⁶, Γεράσιμος ὁ Ἀλεξανδρείας⁷, Ἰερόθεος διάκονος καὶ διδάσκαλος Ἀΐνου⁸, Ἥλιος Μηνιάτης⁹ καὶ ἄλλοι.

Τὴν ἑορτὴν τῆς γεννήσεως τῆς Θεοτόκου πρῶτος ὕμνησε διὰ κοντακίου καὶ ἄλλων ὕμνων ἐν τῇ Βασιλευούσῃ Ῥωμανὸς ὁ μελωδός¹⁰. Κανόνας εἰς τὴν ἑορτὴν ἔγραψαν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἀνδρέας ὁ Κρήτης¹¹ καὶ Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος¹², καὶ στιχηρὰ ὁ Σέργιος πατριάρχ-

πανηγυρικοὶ λόγοι ἐκδοθέντες σπουδῆ καὶ ἐπιμελείᾳ Ἀκακίου ἱερομονάχου ἐκ τοῦ ἁγ. Ὄρους τοῦ Ἁθωνος. Ἀθῆναι, 1868, σ. 110 ἐξ.

1. Migne 127, 568—600.

2. *Αὐτόθι*, 139, 12—40.

3. *Σωφρ. Εὐστρατιάδου*, Συμπλήρωμα, ἔνθ' ἄν. (κῶδ. Λαύρ: Κ196 φ. 165α—172, οὗ ἡ ἀρχὴ: «Καὶ πρῶτα μὲν τὸν Θεὸν ἐνταῦθα καλῶμεν»).

4. *Ἐνθ' ἄν.* (κῶδ. Λαύρ: Δ78 φ. 8α—14, E160 φ. 7α—14).

5. *Ἐνθ' ἄνωγ.* (κῶδ. ἐν σ. 26, οὗ ἡ ἀρχὴ: «Ἐχρῆν ἀληθῶς τὴν Παρθένον ὡσπερ αὕτη Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιφοιτᾶν μέλλοντος»).

6. *Ἐνθ' ἄν.* σ. 28.

7. Λόγοι τρεῖς. Τοῦ α' ἀρχὴ: «Ποῖος δὲν ἤθελε θαυμάσει, ὧ τέκνα ἐν Κυρίῳ». *Αὐτόθι* (κῶδ. Λαύρ. H192 7α—12). Τοῦ β' ἀρχὴ: «Ποτέ δὲν ἔλαβε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων τόσην παρηγορίαν». *Αὐτόθι* (κῶδ. Λαύρ: H192 φ. 192 φ. 12α—19). Τοῦ γ' ἀρχὴ: «Μέγα γνώρισμα εἶναι εἰς ὅλα τὰ ὑλικά πράγματα». *Αὐτόθι* (κῶδ. Λαύρ: H192φ 19α—24).

8. *Αὐτόθι* (κῶδ. Βατ. 595 φ. 4α 6).

9. Διδαχαί, Βενετία, 1838, σ. 249—254 καὶ 270—274. Ἰδὲ καὶ Migne 99, 719, σημ. 5, ἐνθα σημειοῦται λόγος: Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ νέου ὁμολογητοῦ εἰς τὸ γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Βλέπε καὶ Κοσμᾶ Βεσπτήτορος, Ἐγκώμιον εἰς τοὺς δικαίους Ἰωακεῖμ καὶ Ἄνναν. *Αὐτόθι* 106, 1005 ἐξ. Ἐν κῶδ. Λαύρ: B98 φ. 305α—306. (*Σωφρ. Εὐστρατιάδου*, Συμπλήρωμα κλπ.) φέρεται λόγος εἰς τὴν γεννήσιν τῆς Θεοτόκου ἐπ' ὄνοματι τοῦ Ἐπιφανίου Κύπρου, οὗ ἡ ἀρχὴ: «Μαρία ἡ παρθένος γεννήσασα τὸν Κύριον καὶ ἐν παρθενίᾳ» καὶ Ἰωάν. Χρυσοστόμου, οὗ ἡ ἀρχὴ: «Φαιδρὰ σήμερον ἡμῖν ἡμέρα», ἐν A1. Ehrhard, ἔνθ' ἄν. σ. 229, 279. Βλ. καὶ λόγον ἐν *Κ. Δουκάκη*, Μ. Συμβαριστῆς (Σεπτέμβριος), Ἀθῆναι, 1894, σ. 104 ἐξ.

10. Pitra, Analecta Sacra, I, σ. 198 ἐξ.

11. *Μηναῖον* Σεπτεμβρίου (ἔκδ. Βενετίας ὑπὸ Βαρθ. Κουτλουμουσιανοῦ, 1843, σ. 58 ἐξ.) Migne 97, 1316—1329. Βλέπε ἔνθ' ἄν. σ. 1329 τὸ ἑξαποστειλᾶριον τῆς ἑορτῆς ποίημα Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης.

12. Ὁ κανὼν Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου («γηθόμενος σήμερον») ψάλλεται τῇ 7ῃ Σεπτεμβρίου μετὰ τῆς προεορτίου ἀκολουθίας. *Μηναῖον* Σεπτεμβρίου, ἔνθ' ἄν. σ. 49 ἐξ. Ἰδὲ καὶ *Σπυρ. μοναχοῦ Δαυριώτου* καὶ *Σωφρ. Εὐστρατιάδου*. Κατάλογον τῶν κωδικῶν τῆς μεγίστης Λαύρας. Paris, 1923 ἐνθα ἐν κῶδ. 1009,4 καὶ 1225,4 περιέχεται ἀκολουθία εἰς τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου (ιβ' αἰ). Βλέπε καὶ κῶδ. 626, 17, 1719, 1 καὶ 4893, 3 γ' ἐν *Σπυριδωνος Λάμπρου* Κατάλογον τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ ἁγ. Ὄρους ἑλλ. κωδικῶν, Α'. Αὐτόθι ἐν κῶδ. 3816, 62 περιέχονται «στίχοι ἱαμβοὶ εἰς τὴν γεννήσιν τῆς Θεοτόκου» ἀρχὴ: «Ναὶ λυχνία πρόκεισο, ναὶ παστάς πλέκου». Βλ. καὶ Ἰωάννου Γεωμέτρου «στίχους» ἐν *Σωφρ. Εὐστρατιάδου*. Συμπλήρωμα κλπ. (κῶδ. Λαύρ: B 43 φ. 68—69).

1. Migne 97, 816. Κατὰ τὸ Πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου «Ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἦν Ἰωακεῖμ πλοῦσιος σφόδρα... Ἐλυπήθη Ἰωακεῖμ σφόδρα, καὶ οὐκ ἐφάνη τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· ἀλλ' ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἔρημον κάκει ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα... Ἡ δὲ γυνὴ αὐτοῦ Ἄννα δύο θρήνους ἐθρήνει καὶ δύο κοπετοὺς ἐκόπτετο λέγουσα· κόψομαι τὴν χρεῖαν μου, κόψομαι τὴν ἀτεκνίαν μου... Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῇ Ἄννα, Ἄννα, ἐπήκουσε κύριος τῆς δεήσεώς σου καὶ συλλήψεται, καὶ γεννήσεις καὶ λαληθήσεται τὸ σπέρμα σου ἐν ὄλῃ τῇ οἰκομένῃ... Καὶ ἰδοὺ ἦλθον ἄγγελοι δύο λέγοντες αὐτῇ ἰδοὺ Ἰωακεῖμ ὁ ἀνὴρ σου ἔρχεται μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ. Ἄγγελος γάρ κυρίου κατέβη πρὸς αὐτὸν λέγων Ἰωακεῖμ, Ἰωακεῖμ, ἐπήκουσε κύριος ὁ Θεὸς τῆς δεήσεώς σου· κατάρβηθι ἐντεῦθεν· ἰδοὺ γὰρ ἡ γυνὴ σου Ἄννα ἐν γαστρὶ λήψεται... Καὶ κατέβη Ἰωακεῖμ, καὶ ἐκάλεσε τοὺς ποιμένας αὐτοῦ λέγων· φέρετέ μοι ὧδε δέκα ἀμνάδας ἀσπίλους καὶ ἀμώμους καὶ ἔσονται κυρίῳ τῷ Θεῷ μου... Καὶ ἰδοὺ Ἰωακεῖμ ἦκε μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτοῦ, καὶ ἔστη Ἄννα πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἶδε τὸν Ἰωακεῖμ ἐρχόμενον, καὶ δραμοῦσα ἐκρεμάσθη εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ λέγουσα· ἰδοὺ γὰρ ἡ χήρα οὐκέτι χήρα, καὶ ἡ ἄτεκνος ἐν γαστρὶ λήψεται. Καὶ ἀνεπαύσατο Ἰωακεῖμ τὴν πρώτην ἡμέραν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ... Ἐπληρώθησαν δὲ οἱ μήνες αὐτῆς· ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ μηνὶ ἐγέννησεν Ἄννα. Καὶ εἶπεν τῇ μαίᾳ· τί ἐγέννησα; ἡ δὲ εἶπε θῆλυ, καὶ εἶπεν Ἄννα· ἐμεγαλύνθη ἡ ψυχὴ μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ· καὶ ἀνέκλινεν αὐτὴν· πληρωθεῖσάν δὲ τῶν ἡμερῶν ἀπεσμήξατο Ἄννα καὶ ἔδωκε μασθὸν τῇ παιδί καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτῆς Μαριάμ». E. Amani ἐνθ' ἄν. σ. 178 ἐξ. Βλέπε καὶ Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου ἐπιστολὴν ζ' «Τιμοθέω», Migne 78, 184 καὶ λόγον Ἐπιφανίου μοναχοῦ «περὶ τοῦ βίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῶν τῆς αὐτῆς χρόνων». *Αὐτόθι* 120, 185 ἐξ.

2. Λόγοι τέσσαρες ἐν Migne 97, 805—881. Ἰδὲ καὶ κώδικας ἐν *Σωφρ. Εὐστρατιάδου*, Συμπλήρωμα ἁγιορειτικῶν καταλόγων Βατοπεδίου καὶ Λαύρας, Paris, 1930, σ. 27.

3. Λόγοι δύο ἐν Migne 96, 661—697 καὶ *Σωφρ. Εὐστρατιάδου*, ἔνθ' ἄν.

4. Λόγος εἰς τὴν σύλληψιν καὶ ἀπότειν τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Migne 100, 1376—1400.

5. *Αὐτόθι* 107, 1—12. Ἰδὲ καὶ Λέοντος τοῦ σοφοῦ

χης άγιοπολίτης, ό Γερμανός, ό Άνατόλιος και άλλοι'.

Πρεσβύτερος ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΠ. ΡΑΜΦΟΣ π. Θ.

1. *Μηνάιον* Σεπτεμβρίου, ένθ' άν. σ. 55 έξ. Βλέπε και διάταξιν τής άκολουθίας τής έορτής κατά τό τυπικόν του ΧΙΙ αί. τής μονής τής Θεοτόκου τής Εύεργέτιδος έν ΚΠόλει. *Δημητριέβσκη* Τυπικά, Α' 263 έξ. Κατά τό τυπικόν τουτο, κατά τόν έσπερινόν τής έορτής έψάλλετο Κανών εις τήν γέννησιν τής Θεοτόκου Λέοντος του δεσπότη.

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Αριθ. } Πρωτ. 1899 Αθήνησι τή 14 Αύγουστου 1948
} Διεκ. 2138

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 522

*Πρός τούς Σεβασμιωτάτους Ίεράρχας
της Έκκλησίας της Ελλάδος*

Είναι γνωστοί εις τούς Σεβασμιωτάτους Ίεράρχας οι άγώνες τής Έκκλησίας των τελευταίων έτών προς μορφωτικήν βελτίωσιν του Ίεροϋ Κλήρου, τουθ' όπερ άποτελεί έργον δυσχερέστατον, διότι δέν ήτο δυνατόν ή τοιαύτη μεταβολή τής, εις τήν μακράν του Γένους δουλείαν όφειλομένης, άνεπαρκεστάτης καταρτίσεως των έφημεριών να έπιτευχθή εις χρόνον βραχύν.

Ήδη ή Πολιτεία, κατανοήσασα πλήρως τήν αναγκαιότητα ταύτην, συνεργάζεται μετά τής Έκκλησίας και άποδεικνύουσα τό ενδιαφέρον αυτής συντελεί εις τήν κατά τό δυνατόν έπίτευξιν του σπουδαιοτάτου τουτου σκοπού, ιδρυθέντος έσχάτως, ώς γνωστόν, παρά τῷ Υπουργείῳ Θρησκευμάτων και Έθνικής Παιδείας και Έποπτικού Συμβουλίου Έκκλησιαστικής Έκπαιδεύσεως, υπό τήν προεδρίαν ενός των Σεβ. Συνοδικών Μητροπολιτών, όπερ καταβάλλει πάσαν δυνατήν προσπάθειαν προς συντονισμόν των επί του προκειμένου ενεργειών, ίδια δέ δια τής επιβλέψεως τής λειτουργίας των Ίερατικών Σχολών και τήν διά του τελευταίου νόμου ιδρυθέντων Άνωτέρων και Κατωτέρων Έκκλησιαστικών Φροντιστηρίων.

Τήν σημασίαν των έν λόγῳ Φροντιστηρίων μόλις είναι ανάγκη και να τονίσωμεν, δεδομένου ότι δι' αυτών και μόνον θα καταστή δυνατή ή γεφύρωσις προς μετάβασιν του Κλήρου τής Έκκλησίας τής Ελλάδος εις τήν κατάστασιν τής μορφώσεως εκείνης, ήτις είναι άνταξία και τής μακραίωνα πολιτιστικής του Έθνους πορείας, αλλά και του βάθους των έννοιών τής Χριστιανικής Θρησκείας.

Όθεν, Συνοδική έξουσιοδοτήσει, και παραλλήλως προς τήν υπό του Σεβ. Προέδρου του Έποπτικού Συμβουλίου Έκκλησιαστικής Έκπαιδεύσεως έξαπολυθείσαν τοίς Σεβ. Ίεράρχαις έγκύκλιον, παρακαλοῦμεν ύμās, και θερμῶς συνιστῶμεν, όπως πάντες έπωφεληθῶμεν τής ευκαιρίας ταύτης, καταβαλλομένης πάσης δυνατής προσπάθειας προς εκλογήν των άρίστων και άποστολήν προς φοίτησιν εις τά Έκκλησιαστικά Φροντιστήρια, έτι δέ και καταλλήλων παιδων διά τās Ίερατικές Σχολάς.

Η Έκκλησία πιστεύει ότι διά τοιούτων προσπαθειών θα έπιτευχθῇ μικρόν κατά μικρόν τό μέγα και υπό πολλών ως άδύνατον θεωρούμενον έπίτευγμα τής μορφώσεως του Έφημεριακού Κλήρου τής Ελλάδος.

† Ο Αθηνών Δαμασκηνός, Πρόεδρος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Η Νικοποίος.

Εις καθημερινήν έφημερίδα δημοσιεύεται χαρακτηριστική έπιστολή στρατιώτου, έξ ής άποσπῶμεν τά έξής :

«Τό εκκλησάκι μας του άποφασίσαμε να κτίσωμεν επάνω εις τήν ύψηλοτέρα κορυφήν του Γράμμου και να αφιερώσωμεν εις τήν Νικοποίον Θεοτόκον, πηγαίνει περίφημα. Αδτές τής ήμέρας μπαίνει ή στέγη του. Μέσα εις τό έσωτερικόν έχοράξαμεν και έχορνίζαμεν τά όνόματα των δοξασιμένων νεκρών τής Ταξιαρχίας μας και έξω από τήν είσοδον βάζουμε τήν επιγραφή: «Έθμελιώθη υπό τής 41ης Ταξιαρχίας τήν 22αν Αύγουστου 1948...».

Ο πολεμικός θρίαμβος του Έθνους όφείλεται εις τήν Νικοποίον. Διό και επί τής ύψηλοτέρας κορυφής του Γράμμου (2520 μ) ό τροπαιοφόρος στρατός έθεμελίωσε ναόν εις τιμήν τής Παναγίας.

Συγκινεί τό γεγονός και πείθει, ότι τά παιδιά μας επολέμησαν και πολεμούν με φλεγόμενην πίστιν προς τόν Θεόν τής δικαιοσύνης και τής ελευθερίας. Η δέ πίστις αυτή είναι ή εμπνεύουσα εις τούς μαχητάς μας τό ύπερ πατρίδος ύπέροτατον καθήκον τής αυταπαρνήσεως και τής αυτοθυσίας.

Ο ελληνικός στρατός, σαρξ εκ τής σαρκός του Έθνους, ακολουθεί τάς ιστορικές του Παραδόσεις και θριαμβεύει με τήν βοήθειαν του Θεού υπό τήν σκέπην τής Οδηγητρίας του Παναγίας, τής Υπερμάχου του Στρατηγού. Αίωνία Ελλάς!

Έπαθλα.

Έγκριτος δικηγόρος τής πρωτεύουσας, υπό ένθου ζήλου κινούμενος, επεβράβευσε τήν εις τό μάθημα των Θρησκευτικών επίδοσιν άποφοίτου μαθητού του Β' Γυμνασίου, και άπένειμεν αυτῷ χρηματικόν έπαθλον.

Έξ άλλου, ή παρουσία του κ. Δημάρχου Αθηναίων και του πλήθους των γονέων και κηδεμόνων έν τή εσθήμῳ εκείνη σχολική τελετῃ, προσέδωκε τόν εμπρόποντα ήθικόν χαρακτήρα εις τε τήν μαθητικήν άξιοτητα του βραβευθέντος και τήν πνευματικήν άνωτερότητα του βραβεύσαντος.

Είναι εϋτύχημα, ότι ήρchiσε να κατανοηται ή ανάγκη όπως τό μάθημα των Θρησκευτικών επανακτηση τήν πρωταρχικήν του θέσιν έν τῷ προγράμματι, μεταξύ των πρωτευόντων μαθημάτων. Και να διδάσκειται υπό ειδικών και εμπνευσμένων διδασκάλων, υπό πνεύματος Θεού άγομένων.

Διότι συνέβαινε, και κατά τό πρόσφατον εισέτι παρελθόν, έξ ανατρεπτικής κληρονομίας των μεταρρυθμιστών τής έλλην. εκπαιδεύσεως, να διδάσκειται τουτο όχι μόνον άπαξ τής εβδομάδος, αλλά και υπό διδασκάλων, ούτινες πλήρη «άγνωσίαν Θεού έχουσι».

Τό παράδειγμα του άθλοθέτου δικηγόρου είναι από πάσης έπόψεως και αξιόλογον και αξιέπαινον.

Θεμέλιον άναγεννήσεως.

Κατά τό συνέδριον του Λάμπη έτόνισθη ή επιτακική ανάγκη τής ενισχύσεως του θρησκευτικού φρονήματος μεταξύ των λαών και τής διαδόσεως των χριστιανικών άρχών εφ' όλων των πεδίων τής άνθρωπίνης δράσεως.

Όρθῶς έλέγηθη έν τῷ συνεδρίῳ ότι ή εποχή μας

ἔχει ἀνάγκη νὰ θεμελιώσῃ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τῆς ἀναγέννησιν ἐπὶ τῶν ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Μακρὰν τούτου εἶναι ἀνίκανος ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπανέωρῃ ἑαυτὸν, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ τάξις ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ εἶναι ἀκατόρθωτος ἡ ὑπὸ τῶν δεινοπαθόντων λαῶν ποθεινὴ εἰρήνη.

Ἡ ἱστορία τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος διακηρύττει ἐπὶ εἴκοσιν ἤδη αἰῶνας, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ἡ ἀσάλευτος βᾶσις τοῦ βίου καὶ ἡ πηγὴ τῶν αἰώνιων ἀναγεννήσεων. Ἀρχεῖ νὰ μάθωμεν οἱ χριστιανοὶ νὰ μελετῶμεν τὸ Εὐαγγέλιον, νὰ πλουτίζωμεν τὴν ψυχὴν μας δι' ἀρετῶν κατ' ἐπίγνωσιν, καὶ πρὸ πάντων νὰ ἐφαρμολῶμεν τὰς συνειδητὰς ταύτας χριστιανικὰς ἀρετὰς ἐν τε τοῖς λόγοις καὶ τοῖς τρόποις καὶ ταῖς πράξεσιν ἡμῶν. Ἡ θεωρία τῆς πίστεως πρέπει νὰ ἀκολουθῆται ἀπὸ τὴν πράξιν τῆς ζωῆς.

Λήμνου Στέφανος (†)

Μετὰ μακρὰν νόσον καὶ ἐν γῆρα βαθεῖ ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον περὶ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος μηνὸς ὁ πρῶτος κατὰ τὰ προεβεία τῆς ἀρχιερωσύνης ἐν τοῖς ἱεράρχαις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μητροπολίτης Λήμνου Στέφανος, ὑπέρριμος καὶ ἔξαρχος παντὸς Αἰγαίου πελάγους. Λήμνιος τὴν καταγωγὴν, μετὰ τὴν ἐκ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης ἀποφοίτησιν τὸ μὲν πρῶτον διηκόνησεν ἐν τῇ Μητροπόλει Ἀδριανοπόλεως ὡς ἀρχιδιάκονος, ἱεροκήρυξ καὶ βοηθὸς Ἐπίσκοπος, εἶτα δὲ προαχθεὶς εἰς Μητροπολίτην Ἐδέσσης μετετέθη κατόπιν εἰς τὴν τῆς Πελαγονείας, τῷ δὲ 1912 ἀνετέθη αὐτῷ ἡ διαποίμανσις τῆς ἐπαρχίας Λήμνου εἰς διαδοχὴν τοῦ νῦν Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Σεβασμιωτάτου Γενναδίου. Ὄθτω ἐπὶ τριακονταπενταετίαν ὄλην ἀρχιερατεύσας ἐν τῇ γενετείρᾳ του, συνεπέλα ἔξαντλήσεως τῶν φυσικῶν του δυνάμεων παρητήθη ἐπ' ἐσχάτων, ἀνετέθη δ' ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἡ τοποτηρητεία τῆς Μητροπόλεως Λήμνου εἰς τὸν γειτονικοῦ Σεβ. Μητροπολίτην Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβον. Ὄθιτος, ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς τελευτῆς τοῦ Στεφάνου, ἔσπευσεν εἰς Λήμνον τῇ συνοδείᾳ τοῦ Πρωτοσυγκελλεμένου τῆς Μητροπόλεως αὐτοῦ καὶ τοῦ νομάρχου Μυτιλήνης, ἐκήδευσεν δὲ τὸν μεταστάντα ἱεράρχην κατὰ τὰ κεκανονισμένα καὶ διετάξατο τὰ τῆς ἐπαρχίας μέχρι τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Μητροπολίτου.

Κύριος ὁ Θεὸς ἀναπάσαι τὸν μεταστάντα κυρὸν Στέφανον ἐν δικαίων σκηναῖς.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἀποστολικὴ Διακονία: Κατόπιν γενομένης μειοδικῆς δημοπρασίας πρὸς διαρρύθμισιν τοῦ χώρου τῆς Σχολῆς τῆς Ἀποστ. Διακονίας ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Πετρῆκῃ ἤρχισαν ἤδη αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι, ὥστε ἡ Σχολὴ ἐγκαίρως νὰ δυνηθῇ νὰ λειτουργήσῃ.

Τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον τῆς Ἀποστ. Διακονίας ἐπεξεργάσθη σχέδιον Διατάγματος περὶ λειτουργίας τῆς Σχολῆς Ἀποστ. Διακονίας, ὅπερ καὶ ὑπέβαλε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνηγεμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας διὰ τὰ περαιτέρω.

Ὑπὸ τῆς Ἀποστ. Διακονίας παρελήφθησαν 150 κλί-

ναι, τὰς ὁποίας τὸ τμήμα ἀνοικοδομήσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπέστειλε διὰ τὴν Σχολὴν τῆς Ἀποστ. Διακονίας.

Ἡ Ἀποστ. Διακονία ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς, ὅπως παράσχη εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ κατάλληλον βοηθητικὸν βιβλίον διὰ τὸ μάθημα τῶν Ἐρησκειτικῶν, ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον τομίδιον, τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν τῆς Κ. Δ., διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Δ' τοῦ Δημοτικοῦ. Τὸ βιβλίον, συντεταγμένον κατ' ἐπαγωγικὸν τρόπον ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ ἐπισήμου προγράμματος τῆς διδασκείας ὕλης τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, κοσμεῖται ὑπὸ πλήθους καλλιτεχνικῶν Βυζαντινῶν εἰκόνων. Πρῶτην ἤδη φοράν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καταβάλλει προσπάθειαν, ὅπως δώσῃ εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ κατάλληλον βιβλίον.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία συνεχίζουσα τὴν ἔκδοσιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἐξέδωκεν εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορος Χριστοῦ, Βυζαντινῆς τεχνοτροπίας, ἔργον τοῦ καλλιτέχνου κ. Φ. Κόντογλου.

Ὁ ἐν Παρισίοις Ἐφημέριος Πανοσ. Ἀρχ. Μελέτιος Καραμπίνης ἐδώρησεν εἰς βιβλιοθήκην τῆς Ἀποστ. Διακονίας εἴκοσι περίπου τόμους ἐκ τῶν καλλιτέρων καὶ νεωτέρων ἠρησκειτικῶν γαλλικῶν ἔργων.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ 5ῃ Σβρίου, Κυριακῇ, ἡ Α. Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος προέστη τῆς Ἀκολουθίας Ἱεροῦ μνημοσύνου, τελεσθέντος ἐκ πρωτοβουλίας τῶν Ὑπαλλήλων τοῦ Κέντρου Κοινωνικῆς Προνοίας Πειραιῶς ἐν τῷ ἰ. ναφῷ τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Σωτήρος Ταμπουριῶν ὑπὲρ τῶν ἠρωϊκῶς πεσόντων κατὰ τὰς μάχας τοῦ Γράμμου, καθ' ὃ καὶ ὠμίλησε καταλλήλως.

Τῇ 8ῃ Σβρίου μ.μ. ἡ Α. Μ. παρέστη εἰς τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐν Παλαιῷ Φαλήρῳ Παιδοπόλεως τῆς Ἐνώσεως Προστασίας Ἀπόρων «Ἡ Θεομήτωρ», τῇ δὲ πρωτῇ τῆς 10 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς παρέστη εἰς τὴν γενομένην ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ Σταδίῳ τελετῆν παραδόσεως τῆς Σημαίας εἰς τὸ Εἰδικὸν Τάγμα Ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν Μακρονήσου.

Τῇ πρωτῇ τῆς Κυριακῆς (12) ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος παρέστη εἰς τὴν ἑναρξίν τῶν ἐργασίων τοῦ συνελθόντος ἐν Ἀθῆναις Συνεδρίου τῶν Ἐπαγγελματικῶν καὶ Βιοτεχνικῶν Ἐπιμελητηρίων τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἣν καὶ ἀπηύθυνε τὸν χαιρετισμὸν καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς συνέδρους, συστάσας ἅμα τὴν ἐν πνεύματι μετριοπαθείας διεκδίκησιν τῶν αἰτημάτων τοῦ ἐπαγγελματικοῦ καὶ βιοτεχνικοῦ κόσμου ἕνεκα τῶν δυσκόλων στιγμῶν, οὓς διέρχεται ἡ Πατρίς.

Ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τὸν Θεοφίλ. Ἐπίσκοπον Σικάγου κ. Γεράσιμον, τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Πηλουσίου κ. Παρθένιον, τὸν Θεοφίλ. Ἐπίσκοπον Βαβυλῶνος κ. Ἰλαρίωνα καὶ τὸν διελθόντα δι' Ἀθηνῶν Σεβ. Μητροπολίτην κ. Θεόφιλον τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας.

Τῇ 6 Σβρίου ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὸν Ὑπουργὸν τῆς Προνοίας κ. Δεσύλλαν.

Τῇ 12 μεσοῦντος ἐπεσκέφθη τὴν Α. Μακαριότητα ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Κων. Τσαλδάρης, μεθ' οὗ συνεζήτησε διὰ μακρῶν πρὸς τακτοποιήσιν ἐνδιαφερόντων τὴν Ἐκκλησίαν ζητημάτων.

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν 15θήμερον ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ διαφόρους Ἐπιτροπὰς καὶ πολλοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς.

Διὰ Β. Δ)τος ἐκδοθέντος τῇ 25 Ἰουνίου 1948 καὶ δημοσιευθέντος τῇ 23 Αὐγούστου ἐ. ἔτους ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 210 (τ. Α') Φ.Ε.Κ., μετετρέπη τὸ ἔχρι τοῦδε Κατώτερον Ἐκκλησ. Φροντιστήριον Κρήτης εἰς Ἀνώτερον.

Διὰ Β. Δ)τος ἐκδοθέντος τῇ 21 Ἰουλίου 1948 καὶ δημοσιευθέντος τῇ 26 Αὐγούστου ἐ. ἔτους ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 212 (τ. Α') Φ.Ε.Κ. ἰδρῶθη παρὰ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ ἐν τῇ πόλει τοῦ Βόλου Ἀνώτερον Ἐκκλησ. Φροντιστήριον λειτουργοῦν ἐπὶ τῇ βᾶ-

σει τῶν διατάξεων τοῦ Α. Ν. 540)45 «περὶ ἐκκλήσ. ἐκπαιδεύσεως».

—Μετὰ δὲ μῆνον ἀπουσίαν διὰ λόγους ὑγείας ἐπανεκάμφε κατ' αὐτὰς ὁ Διευθυντῆς τῆς «Ἐκκλησίας» κ. Γρηγόριος Παπαμιχαήλ.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

Μητρόπολις Κορινθίας

Ἐπὶ τῇ ἀπὸ τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐνάρξει τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης Κορινθίας κ. Μιχαήλ δι' ἐγκυκλίου αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐφημέριους τῶν ναῶν τῆς ἐπαρχίας του ὑπέδειξε καὶ συνέστησε πρόγραμμα κατὰ τὰς κυρίας γραμμὰς δράσεως αὐτῶν ἐναντι τοῦ εἰς αὐτοὺς θεοθέντος ἐμπειστημένου ποιμνίου. Πρῶτιστὰ πάντων, ὡς «ὑπηρεταὶ Χριστοῦ καὶ οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων Θεοῦ» καὶ συνεχισταὶ τοῦ κοσμοσωτηρίου ἔργου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὀφείλου νὰ τελοῦν τὰ ἅγια Μυστήρια, μάλιστα δὲ τὸ πάντων ἀγιώτατον τῆς θείας Εὐχαριστίας, με βαθυτάτην πίστιν καὶ εὐλάβειαν, ἀναγνώσκοντες τὰς εὐχὰς εὐκρινῶς καὶ εὐσεβῶς καὶ ἀποφεύγοντες τὰς νεωτεριστικὰς μελωδίας, «ἰδιαίτερον δὲ τὸ κακόηχον καὶ ἀνατριχιαστικὸν μινόρε, τὸ ὑπενθυμίζον ἀνατολικοὺς ἀσέμνους κορδακισμοὺς καὶ ἐπιτηδεύσεις, μόνον εἰς τὰ θεάτρα ἐχούσας τόπον». Ἐπὶ τούτοις, ὅσοι τῶν ἱερέων ἔχουν τὰ προσόντα καὶ ἐφόδια τοῦ ἱεροκήρυκος ὀφείλου νὰ ὁμιλοῦν ἐπ' ἐκκλησίας μετὰ προπαρασκευῆν καὶ προσευχὴν ἐπὶ θέματος στρεφομένου περὶ μίαν ἐνότητα, οἱ δὲ στεροῦμενοι γραμματικῶν καὶ τεχνικῶν ἐφοδίων νὰ ἀναγινώσκουν ἤδη ἐκδεδομένας καλὰς ὁμιλίας. Δὲν πρέπει νὰ παραμελητῆ ἡ εἰς τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον διδασκαλία, ὅσον τὸ δυνατόν δὲ περισσώτεροι νὰ συστησῶν καὶ χριστιανικὰς Ἐνώσεις ἀνδρῶν, γυναικῶν, νέων καὶ νεανίδων. Ἀπαραίτητον καθήκον τῶν ἱερέων εἶνε ἡ φιλανθρωπία, ἀσκουμένη δι' ἐπισκέψεις τῶν ἀρρώστων ἐνοριτῶν τῶν καὶ παρατρύσεων τῶν υἱῶν νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν, δι' ἐπισκέψεως τῶν ἀπόρων ἐνοριτῶν, διὰ συστάσεως φιλοπτώχου Ἐπιτροπῆς ἢ Ἀδελφότητος ἀπὸ γυναικῶν εὐσεβεῖς καὶ κοσμίας, διὰ μνησίων ἐράνων ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, δι' ἐπισκέψεως τῶν φυλακισμένων καὶ προσπαθείας ἐπιστροφῆς τῶν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν. Ἐπιβάλλεται ὁμοῦ καὶ πάντων τῶν ἐνοριτῶν ἢ ἐπισκεψῆς, διότι «παρητηρήθη ὅτι ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐπισκέπτεται τὸν οἶκον τῶν χριστιανῶν, τότε καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐπισκέπτονται τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ». Ἐν γένει δὲ συνιστᾶται εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ συμπεριφέρονται πάντοτε ἐν τῇ κοινῶνίᾳ σεμνῶς, ἱεροπρεπῶς καὶ ὁσίως», ἵνα μὴ δίδεται ἀφορμὴ εἰς τοὺς ἐπιζητούντας ἀφορμὰς ὅπως διαβάλλουν τὴν Ἐκκλησίαν.

—Κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν τῆς 15 Αὐγούστου ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὁ ἱεροῦργων Μητροπολίτης ἀπέκοψεν ἐπίσημως ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοὺς χιλιαστὰς Περαιώρας, τιμωρῶν οὕτω κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως τοὺς κατὰ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τρέφοντας ἰδιαίτερον μῖσος.

Μητρόπολις Ζιχνῶν

Ἐν Ν. Ζίχνη κατὰ τρόπον θαυμαστὸν ἐνθυμίζοντα τὰς προφητείας καὶ τοὺς προφῆτας τῆς Π. Δ. ἀνευρέθη ἱερὰ εἰκὼν τῆς Θεομήτορος Γλυκοφιλοῦσης Βυζαντινῆς τέχνης. Τρεῖς εὐλαβεῖς γυναῖκες ἄγνωστοι μεταξὺ τῶν καὶ ἀπὸ διάφορα καταγόμενα μέρη, ἡ Εἰρήνη Κεσκινίδου ἐκ Ν. Ζίχνης, ἡ Μαρία Δερμετζίδου ἐκ Ν. Μπάφρας καὶ ἡ Φωτεινὴ Σαββοπούλου ἐκ Ν. Πέτρας, ὡραματίσθησαν ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πρώτης καὶ εἰς βᾶθος ἱκανὸν ὑπάρχει ἱερὰ εἰκὼν τῆς Θεομήτορος καὶ δέον νὰ ἐνεργηθῶν ἀνασκαφαὶ διὰ τὴν ἀνεύρεσιν αὐτῆς. Τὸ πρᾶγμα ἀνεφέρθη εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ζιχνῶν, ἥτις ἐπέτρεψε τὴν ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τὴν ἀγρυπνὸν ἐπίβλεψιν αὐτῆς. Τὰς ἀνασκαφὰς παρηκολούθησε καὶ ἡ διοίκησις χωροφυλακῆς Σερρῶν καὶ Ζίχνης καὶ πλῆθος κόσμου, ἐσυνεχίσθησαν δὲ εἰς

ἱκανὸν βάθος ἐπὶ συμπαγοῦς ἐδάφους καὶ ὑπὸ τὰ δμματα πάντων ἀνεύρηθη τὴν 13ην τρέχοντος καὶ ὥραν 5 μ. μ. ἀρχαιοτάτη εἰκὼν τῆς Παναγίας Γλυκοφιλοῦσης Βυζαντινῆς τέχνης διαστάσεων 25×35. Ἱερὰ συγκίνησις κατέλαβε τοὺς πάντας καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης πλῆθη πιστῶν προστρέχουν ἐξ ὀλοκλήρου τῆς ἐπαρχίας, πρὸς προσκύνῃν τῆς ἱ. εἰκόνας.

—Τὴν 15ην Αὐγούστου ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐτελέσθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ πανηγυρική λειτουργία, καθ' ἣν ὁ Σεβ. Κύριλλος ὠμίλησε πρὸς τὸ πολυπληθὲς ἐκκλησιαστικὸν περὶ τῶν εὐεργεσιῶν τῆς Θεομήτορος πρὸς τὸν χριστιανικὸν κόσμον καὶ ἰδίᾳ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ὅποιον ἔχει συνδέσει τὸ ὄνομα τῆς Θεοτόκου μετὰ τὰς περιπετείας του καὶ τοὺς θριάμβους του τοὺς ἔθνικους. Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ὁ Σεβασμιώτατος ἀκολουθούμενος ὑπὸ πολλῶν ἱερέων, τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, τοῦ στρατοῦ καὶ παιανίζουσης τῆς στρατιωτικῆς μουσικῆς μετέβη εἰς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως τῆς εἰκόνας καὶ ἐν καταφανεῖ συγκινήσει καὶ εὐλαβείᾳ πολλῇ παρέλαβε τὴν ἀνευρεθείσαν ἱ. εἰκόνα καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς μετέφερον αὐτὴν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν ὅπου ἐξετέθη εἰς προσκύνῃν. Ἐψάλη παράκλησις καθ' ἣν γονυπετεῖς προσυχήθησαν κληρὸς καὶ λαός.

Τὴν ἐπομένην ἐγένετο, χοροστατοῦντος τοῦ Μητροπολίτου, ὀλονύκτιος ἀγρυπνία εἰς τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως, ἣν παρηκολούθησαν ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Ν. Ζίχνης, πρὸς οὓς ὁ χοροστατῶν Μητροπολίτης ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ θαυμάτων καὶ ὅτι τὸ θαῦμα τοῦτο ἐγένετο εἰς ἀπάντησιν τῶν ἀρνούμενων ταῦτα ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἐνίσχυσιν τῶν δοκιμαζομένων, οἵτινες δέον νὰ ἔχωσι θάρρος διότι δὲν εἶμεθα μόνοι. Ἐχομεν βοηθὸν καὶ συμπαραστάτην τὸν Θεὸν καὶ τὴν Κυρίαν Μητέρα Του, διὰ τῶν προσβειῶν τῆς ὁποίας ὁ Κύριος θὰ σμικρύνῃ τὰς ἡμέρας τῆς φρικτῆς δοκιμασίας μας. Ἦδη παρηγήθη χρυσοῦν ἐπένδυμα διὰ τὴν ἱερὰν εἰκόνα καὶ πολυτελῆς θρόνος, εἰς τὸν τόπον δὲ τῆς εὐρέσεως ἤρχισαν αἱ ἐργασίαι διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ναοῦ ὅπου θὰ ἐναποτεθῇ ἡ ἱ. εἰκὼν.

—Ἐνεργείαις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιχνῶν κ. Κυρίλλου ἱδρύθη ἐν Ν. Ζίχνη οἰκοκυρική Σχολὴ διοικουμένη ὑπὸ ἐπιτροπῆς τελοῦσης ὑπὸ τὴν προεδρείαν αὐτοῦ. Ἦδη ἐξευρέθη τὸ κατάλληλον οἶκμα ὅπου θὰ στεγασθῇ αὐτή, ἐξησφαλίσθη δὲ ἐν τῷ ἐκεῖ ἔθνικῷ ἀγροκηπιῷ ἱκανὴ ἔκτασις διὰ τὰς ἀγροτικὰς ἀσχολίας τῶν μαθητῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ἐπιτροπὴ ἐξ ἐγκρίτων Κυρίων καὶ Κυριῶν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὀρθοδόξου ὁμογενείας συνελθούσα ἐν τοῖς Πατριαρχείῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Μαρῶτιδος κ. Ἀθανασίου, ἀπεφάσισε νὰ καταρτίσῃ πρόγραμμα ἐπισήμου ἑορτασμοῦ τῆς τεσσαρακονταετοῦς ἀρχιερωσύνης τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Χριστοφόρου.

—Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου ἐν. ἔτους ἤρξατο ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας «Δελτίον τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης» ὑπὸ ἐπιμελητὴν τὸν Ὑπομνηματογράφον καὶ Βιβλιοφύλακα τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας κ. Θεόδ. Μοσχονᾶν. Εἰς τὸ «Δελτίον» θὰ δημοσιεύεται ἀνέκδοτος ὕλη ἐκ τοῦ χειρογράφου πλοῦτου τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης, κατὰ τὸ δυνατόν δὲ καὶ ὀλόκληρα ἀνέκδοτα ἔγγραφα, ἰδίως ἱστορικὰ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἱεξευρή τῶν ἀπὸ Βελανιδιάς Ἔργα καὶ Ἡμέραι Τόμ. Α' 1947 (σ. 691) καὶ Β' 1948 (σ. 831). Ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ Ἡλίας Α. Μίσσα Γραμματέως Ἱερῶς Μητροπόλεως. Ἐκδοτ. οἶκος Σωτ. Ν. Σχοινᾶ, ἐν Βόλῳ.

Ἱεξευρή Βελανιδιάτου, Ἀδάκτορος τῆς Νομικῆς καὶ Πτυχιούχου τῆς Θεολογίας, Ἀρχιμανδρίτου τῆς ἱερᾶς μονῆς Βελανιδιάς, νῦν Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων, Ἐλεγχος τῆς συγγραφῆς καὶ μεταφρά-

σεως του 'Εκκλησιαστικού Δικαίου Milasch. 'Εκδοσις δευτέρα. 'Εκδίδεται ἐπιμελείᾳ 'Ηλίας Α. Μίτσα φοιτητοῦ τῆς Θεολογίας-Γραμματέως 'Ι. Μητροπόλεως. 1948, 'Εκδοτ. Οἶκος Σωτ. Σχοινᾶ, ἐν Βόλῳ (σ. 63).

Πρεσβ. 'Ιωάννου Σπ. 'Ράμφου π. θ. 'Αγιολογικά Μελετήματα Γ'. Α) ἔορται τῶν Θεομητορικῶν ἁμφίων α) τῆς τιμίας 'Εοθῆτος, β) τῆς τιμίας Ζώνης, γ) τῆς Σκέπης.—'Η Κοίμησις τῆς Θεοτόκου. Ἀθήναι 1948 ('Ανατύπωσις ἐκ τῆς «'Εκκλησίας» (σ. 30).

Γεωργ. 'Αναστ. Καστάνη Τὰ δύο μου. 'Εγώ. Ἀθήναι 1948. 'Εκδοσις Π.Ε.Κ.Α. (σ. 17).

Π. Ι. Σαμάρα 'Η ἐκπαίδευση στῆ Λέσβῳ (ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς). Μυτιλήνη 1948 (σ. 104).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

'Ιερὰν Μητρόπολιν Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανῆς καὶ Κορίνθου 'Ιωάννινα, **'Ιερὰν ἐπισκοπὴν Πέτρας** Νεάπολις: ἱερεῖς Γεώργιος Παπαδήμας, 'Ιωάννης Μηλιαράκης καὶ Δημήτριος Βασιλικάκης ἐνεγράφησαν.— **Πανσο. 'Αρχιμ. Δημήτριον Μανρῆν** Brookline καὶ **Αἰδεσιμωτάτους Βασίλειον Χατζουλάκην** Κάμπον Κισσάμου, 'Ιωάννην Καταράδην Νεοχώριον, **Εὐάγγελον Χατζησπύρου** Πλατανιά Ρεθύμνης, **Σπυρίδωνα 'Αθανασίου** Νέαν Ἀρτάκη. Αἱ διευθύνσεις ἐτακτοποιήθησαν.— **Αἰδεσιμ. Χαράλ. Μπούραν** Δεσφίνα, **Μιχαὴλ Τσαφαντάκη** Μούλια Κρήτης. Τὰ φύλλα σας μᾶς εἶχον ἐπιστολήν. Τὰ ἐταχυδρομίσαμεν ἀπὸ 1-1-48.— **Περιοδικὸν Στανροφορία** Ἐνταῦθα **Αἰδεσιμ. Γερμανὸν Λούτφην** Tantal, **Γεώργιον Παπαζάνθον** Πανόραμα ἐνεγράφητε.— **Αἰδεσιμ. 'Ιωάννην Καραμπάριαν** Καλάμας ἐνεγράφητε ἀπὸ 1-1-48.— **Αἰδεσιμ. Παν. Κωνσταντινίδην** Atlanta Georgia ὑπόδειξις σας ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν.— **Τ. Τ. Τ. Γραφεῖον Νεστορίου**, οἱ ἀναφερόμενοι εἰς ἀπὸ 2-9-48 ἐπιστολήν σας διεγράφησαν— **Καθηγούμενον Κοινοβιακῆς Μονῆς Παντοκράτορος** ἀναμεινόμενον ἐπιταγήν ἐκ δραχμῶν 26.000 γιλ. διὰ τὰ ταχυδρομήσαμεν τὰς σειράς τοῦ Περιοδικοῦ 1945-1946 καὶ 1947.— **Αἰδεσιμ. Παπαγαβριὴλ Γιαννούλην** Ν. 'Ηρακλείδ' ἀναμεινόμενον τὴν ἐκ δραχμῶν 20.000 συνδρομήν διὰ τὰ σας ἐγγράψωμεν εἰς τὴν «Θεολογίαν» ἀπὸ 1-1-48.— **Κύριον Στυλιανὸν Μανρουγιάννην** Χίον ἀναμεινόμενον τὴν ἐκ 12.000 δραχμῶν ἐτήσιαν συνδρομήν διὰ τὰ σας ἐγγράψωμεν ἀπὸ 1-1-48.— **Αἰδεσιμ. 'Αθανάσιον Σπαντιδέαν** Καλάμας ἀποστέλλομεν φύλλα εἰς νέαν σας διεύθυνσιν.— **Αἰδεσιμ. Κλεάνθην Μουρούλην** Καλαμπάκτσου τὸ αἰτούμενον βιβλίον στοιχίζει δραχμᾶς 15.000 ἄδεται καὶ ἀποστέλλεται ἄνευ ταχυδρομικῆς ἐπιβαρύνσεως.— **Πώτην Δ. Κομπιλήσην** Β. Σ. Τ. 90 Σ' ἐπανελήφθη ἀποστολή φύλλον διὰ τὰ φυλλάδια ἀπευθυνθήτε Ἀποστολικὴν Διακονίαν.

= ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ =

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

'Ι. Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46 καὶ 48 τοῦ Ἀναγκ. Νόμου 2200/1940 «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ ἐν Κορωπίῳ 'Ιεροῦ Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακηρῦξιν ὑποψηφίων.

† 'Ο Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἰάκωβος

'Ι. Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης.

Συνφθὰ τῶ ἀρθρῶ 46 τοῦ Ἀναγκ. Νόμου 2200/1940 «περὶ ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ὅπως μέχρι τῆς 25 Σεπτεμβρίου ἐ.ε. ὑποβάλλωσιν αἰτήσεις ὑποψηφιότητος μετὰ τῶν νομίμων πιστοποιητικῶν, πρὸς συμμετοχὴν διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς χορηγούσης θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῇ ἐνορίᾳ Κονιδίτσης τ. θ. Σελλασίας.

† 'Ο Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Διονύσιος

'Ι. Μητρόπολις Σεργῶν καὶ Νιγρίτης

Μὴ ἐμφανισθέντος μέχρι σήμερον προσοντοῦχο ὑπο-

ψηφίου πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς πόλεως Σεργῶν, καλοῦμεν συμφώνως τῷ Νόμῳ τοὺς βουλομένους καὶ κατόχους κατοτέρων προσόντων ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης σχετικῆν αἴτησιν.

† 'Ο Σεργῶν καὶ Νιγρίτης Κωνσταντῖνος

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

ΩΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΠΡΟΣΩΠΟΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΤΙΝΑ ΜΕ ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΑΙ;

Τὸ πρόβλημα τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ἀρχαίους, τοὺς μέσους χρόνους καὶ κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἐν τῇ Φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ Ἱστορίᾳ.

Αἱ μὴ χριστιανικαὶ περὶ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαι.— Ἡ ἀξία τῆς μαρτυρίας τῶν αὐτοπτῶν.— Τὰ Ἀπόκρυφα.— Ὁ Ἰησοῦς τῶν Εὐαγγελίων.— Ὁ ἄνθρωπος Ἰησοῦς.— Ὁ Θεὸς Ἰησοῦς.— Ὁ ἀγαπῶν Ἰησοῦς.— Ἡ ἐν τῷ Ἰησοῦ ἁρμονία.— Τὸ κύριον τοῦ Ἰησοῦ.— Ὁ Ἰησοῦς τῆς πραγματικότητος.— Ὁ ἱστορικὸς χαρακτήρ τῆς Κ. Διαθήκης.— Ἡ μαρτυρία τῶν Ἀποστόλων.— Ὁ ἀπ. Παῦλος περὶ τοῦ Χριστοῦ.— Ἡ προσωπικότης τοῦ Παύλου καὶ αἱ ἐπιστολαὶ του.— Τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Θρησκείᾳ, τῇ Λατρείᾳ, τῇ Τέχνῃ καὶ τῇ Φιλολογίᾳ—Τὰ ἀποτελέσματα τῆς Κριτικῆς. Δελ. 15.000

'Εν τοῖς Γραφεῖοις τῆς «'Εκκλησίας».

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

† 'Ο Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

† 'Ο Φιλίππων ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† 'Ο Πολυανῆς ΙΩΑΚΕΙΜ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΑΤΗΧΗΤΗΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π. Σ. ΜΑΝΩΛΕΣΗΣ

'Εν Ἀθήναις, τύποις «Φοῖνικος» Λεωνάτου 4